

Indhold

Indledning

Målbeskrivelse	2
Hvorfor kristendom og forkyndelse?	2
Opbygningen af et modul	3
Lærte du noget?.....	4
Praktikopgaven	4
Forslag til aften-program	5
Mærkeoversigt.....	7

Kirke, menighed, FDF, 1. modul

Råd og vejledning.....	9
Teori	11
Øvelse.....	19

Bibelen, 2. modul

Råd og vejledning	22
Teori	23
Øvelse.....	30

Børn og forkyndelse, 3. modul

Råd og vejledning	34
Teori	35
Øvelse.....	46
Hvordan kan det gøres?	47

Gudstjenesten, 4. modul

Råd og vejledning	50
Teori	51
Øvelse.....	59
Appendix.....	60
Øvelse.....	62

Indledning

Kristendom og forkyndelse er et kernekursus i FDF's lederuddannelse. Kurset afvikles i distriktet/landelsdelen og er en del af distriktes lederskolevirksomhed. Kristendom og forkyndelse er et af fire kernekurser, hvor de andre tre er Lejr- og Friluftsliv, Underholdning og Kommunikation, Leg og Fantasi.

Kernekurserne er et af elementerne i FDF's lederuddannelse og er karakteriseret ved, at der sættes fokus på de grundlæggende færdigheder og at give kursusdeltagerne konkrete værktøjer til det videre arbejde hjemme i kredsen.

Målbeskrivelse

Formålet med kernekurset er, at give kursusdeltagerne kendskab til kristendommen samt give en forståelse af, at forkyndelsen er en vigtig del af klasse mødet. Samtidig er det målet, at inspirere deltagerne til at bryde egne barrierer, så forkyndelsen bliver spændende og nærværende. Dette sker bl.a. ved at anviser kursusdeltagerne konkrete værktøjer til planlægningen af forkyndelsen på de forskellige klasser.

Indhold

Kurset er bygget op omkring en fast skabelon, startende med en indledning til kerneområdet. Her beskrives selve kerneområdet, formålet, opbygningen af materialet samt praktikordningen.

Herefter tages der fat på de konkrete emner, der udgør hvert deres modul:

- Kirken, menigheden og FDF
- Bibelen
- Børn og forkyndelse
- Gudstjenesten

Til hvert modul er der lavet en plan for, hvorledes modulet kan afvikles, samt en kursusplan for hele kurset.

Hvorfor kristendom og forkyndelse?

FDFs formål er at møde børn og unge med evangeliet om Jesus Kristus.

Kristendom og forkyndelse har derfor sin helt naturlige plads i FDF, både på de ugentlige klasse møder, og når vi ellers er sammen i FDF.

Forkyndelse betyder at sige noget videre. Det vi i FDF siger videre, er hvad indholdet i evangeliet er, og hvad det betyder for os.

Når man som børneleder holder forkyndelse for børnene, er det mest væsentlige, at vi får fortalt børnene, hvad vi som kristne tror på. Vi bliver ikke bedt om at holde lange og indviklede foredrag, nej, forkyndelse er den tætte samtale med børnene om tro, tillid og tvivl.

Når formålet for alt FDF-arbejde er så enkelt og klart, er det helt naturligt at stille sig det spørgsmål, hvorfor det i grunden er så vigtigt, det der med Jesus og kristendommen. Hvad skal det gøre godt for, og hvad er det vi kan give børnene ved at fortælle dem bibelhistorier. Et af svarene er, at når vi som voksne ledere i FDF forkynder det kristne budskab, så giver vi børnene en måde at forstå livet på. Når de for alvor ved, at de er døbt til at være Guds barn, så har de frihed til at leve livet, fordi Gud aldrig svigter sine børn. Det er jo ikke for ingenting, at Jesus siger om sig selv, at han er den gode hyrde – og den gode hyrde bliver ved med at lede, lige til han har fundet os alle!

For at lederne kan formidle det kristne budskab, er det vigtigt at de i grunduddannelsen får kendskab til de kristne grundbegreber. At de gennem kristendomsundervisningen med Bibelen som udgangspunkt får viden, der giver indsigt og

ballast til selv at tumle med de store spørgsmål. Det kræver derfor ledere, der har mod på at forkynde evangeliet og som igennem fortælling, fortolkning og i samtaler kan vise, at det kristne budskab har værdi i dagligdagen. Det er dette, vi gerne vil have, at vores medlemmer tager pejling af resten af livet.

Opbygningen af et modul

Inden for hvert kerneområde er der udvalgt mellem fire og seks emner/grundfærdigheder som der skal undervises i.

Til hvert modul er der typisk afsat mellem 1 1/2 og 2 1/2 time. Hvert modul er bygget ens op og vil bestå af disse hovedafsnit:

- Råd og vejledning
- Teori
- Øvelser
- Hvordan kan det gøres?

Råd og vejledning – er skrevet til instruktøren. Det indeholder en målbeskrivelse og et eksempel på en lektionsplan for det enkelte modul. Lektionsplanen skal betragtes som et forslag. Afviklingen af hvert enkelt modul må tilpasses de aktuelle forhold. Det er ikke afgørende om forslaget følges, men derimod at MÅLET for det enkelte modul opnås. Der vil i et vist omfang også være skrevet råd til instruktøren.

– *Udleveres ikke til kursusedtagerne.*

Teori – er beskrevet ud fra et princip om at sætte fokus på det grundlæggende i emnet. Derfor er det ikke kun beskrevet ud fra en FDF-ramme, men således at det også vil kunne bruges i andre sammenhænge. Teorien er på én gang baggrundsviden til instruktøren og et færdigt materiale til kursusedtagerne.

– *Teori afsnittet skal udleveres til kursusedtagerne.*

Øvelser – indenfor hvert emne er givet en række øvelsesforslag. Det er ikke målet at præsentere så mange øvelser som muligt, men derimod at kursusedtagerne kan tilegne sig grundviden og afprøve færdigheder inden for et på forhånd udvalgt emne.

Afviklingen af øvelserne på kurset må naturligvis tilpasses de givne muligheder. Selve øvelserne og deres sværhedsgrad skal tilpasses kursusedtagerne og deres forudsætninger.

– *Øvelserne udleveres til kursusedtagerne i det omfang det måtte være relevant.*

Hvordan kan det gøres? – som afslutning på et modul gennemgås, hvorledes grundfærdighederne kan indpasses i en mødesammenhæng. Denne opsamling foregår i dialogform, så materialet skal udleveres inden, således at kursusedtagerne kan tilføje gode erfaringer og råd undervejs.

Følgende emner bør indgå i dialogen:

- Hvordan planlægges og afvikles grundfærdigheden i de forskellige klasser, hvilket niveau skal bruges hvornår?
- Hvilke rammer, sange og ritualer er velegnede?
- Hvordan kan det indpasses i en sæsonplan?

– *Udleveres til kursusedtagerne.*

Lærte du noget ?

En af tankerne bag kernekurserne er at lave kurser, hvor indlæring er sat i fokus. Den enkelte kursUSDeltager skal altså yde en præstation og være en aktiv med-spiller for at få noget ud af kurset.

For at kursUSDeltagerne kan lære så meget som muligt er det vigtigt at øvelserne forgår på deres niveau. Om øvelserne gives som enkeltmands-opgaver, i grupper eller til alle i fællesskab, skal være afhængigt af det valgte emne. En anden meget vigtig ting er instruktørens tilbagemeldinger. De skal være konstruktive og der skal gives både personlige og kollektive tilbagemeldinger.

Alle skal føle at de får noget med hjem. Derfor er det vigtigt, at sætte fokus på om den enkelte kursUSDeltager flytter sig. Hvis man forestillede sig en stige, så vil nogle kursUSDeltagere flytte sig fire trin, mens andre kun har flyttet sig et trin. Da det ikke er målet at flytte sig et bestemt antal trin, men blot at flytte sig, så skulle begge gerne have fået noget med hjem.

Praktikopgaven

Praktikopgaven er et fællesprojekt mellem kursUSDeltageren, instruktøren og kredslederen/klasselederen. Instruktøren og kursUSDeltageren formulerer i fællesskab en opgave ud fra de erhvervede færdigheder på kernekurset.

Opgavens karakter ligger niveaumæssigt et stykke over "hjemme-opgaven" på LederSNART-kurset. Det vil sige, at der her skal være tale om et længerevarende forløb, for eksempel planlægning og afvikling af forkyndelse på en weekendtur eller for 3-4 møder.

Det er kredslederens/klasselederens opgave at vejlede og evaluere forløbet med kursUSDeltageren. Instruktørens opgave er at informere og forberede kredslederen omkring praktikopgavens karakter og motivere til at opgaven bliver løst via klasselederen.

Afvikling af kurset

Kurset i Kristendom og forkyndelse gennemføres over 15-18 lektionstimer, svarende til et weekendkursus. Kurset kræver ikke særlige rammer, men kan med stor fordel afholdes over en weekend. Som alternativ kan kurset foreksempel afholdes over fire aftener.

Kurset er opbygget af fire selvstændige moduler der kan afvikles hver for sig. I det følgende beskrives et forslag til afviklingen af et fire afteners-kursus.

Tid	Indhold	Stikord
1. Aften		
19:00	Indledning - kort præsentation af instruktører	Hvem er kommet af kursUSDeltagerne.
19:05	Start med en kort præsentationsleg Feks. Alle hopper rundt på ét ben, giver hånd og præsenterer sig med navn og kreds for hinanden.	
19:10	Kursuspræsentation - forventninger til kurset - kursusmål - praktiske oplysninger	Fortæl at kurset ikke er tilrettelagt som et inspirationskursus
	Kernekurserne - baggrunden og ideen med kernekurserne	
19:20	Modul 1: Kirke, menighed og FDF Fra Jerusalem til verdens ende. Den danske Folkekirke. Folkekirken og de andre kirker.	Sørg for at få kursUSDeltagerne aktiveret så det ikke bliver "enetale"
21:50	Afslutning Praktiske oplysninger og Tak for i dag	
2. Aften		
19:00	Velkommen	
19:05	Modul 2: Bibelen Hvad er Bibelen for en bog? Hvordan er Bibelen blevet til? Hvad indeholder Bibelen af bøger? Hvordan kommer man i gang med at læse i Bibelen?	Skab en hyggelig ramme ved at udsmykke lokalet. Afprøv de tekniske hjælpemidler
21:45	Afslutning Praktiske oplysninger og Tak for i dag	
3. Aften		
19:00	Velkommen	
19:05	Modul 3: Børn og forkyndelse Hvad forstår børn i forskellige aldre? Hvad er en andagt? Hvordan kommer man i gang med at lave andagter selv?	Sørg for at have selvstændige rum til forberedelse af øvelse Gør samværet stærkere, f.eks. ved at ændre på stole- og bordopsætning.
21:45	Afslutning Praktiske oplysninger og Tak for i dag	

Tid	Indhold	Stikord
4. Aften		
19:00	Velkommen	
19:05	Modul 4: Gudstjenesten Hvad er et ritual? Højmessen i store træk Gennemgå kirkeåret	Skab en stemning, så de går hjem og prøver nogle af de ting, som kurset har gennemgået
21:25	Praktikopgaven Opfølgning på at der for hver enkelt kursUSDeltager er formuleret en praktikopgave	Giv jer tid til at sige ordentlig farvel. Det sidste indtryk er vigtigt.
	Afslutning - evaluering - har vi nået målene? - fik deltagerne noget med hjem, som de kunne bruge? - har deltageren flyttet sig (lært noget)?	
	Tak for denne gang	

Mærkeoversigt:

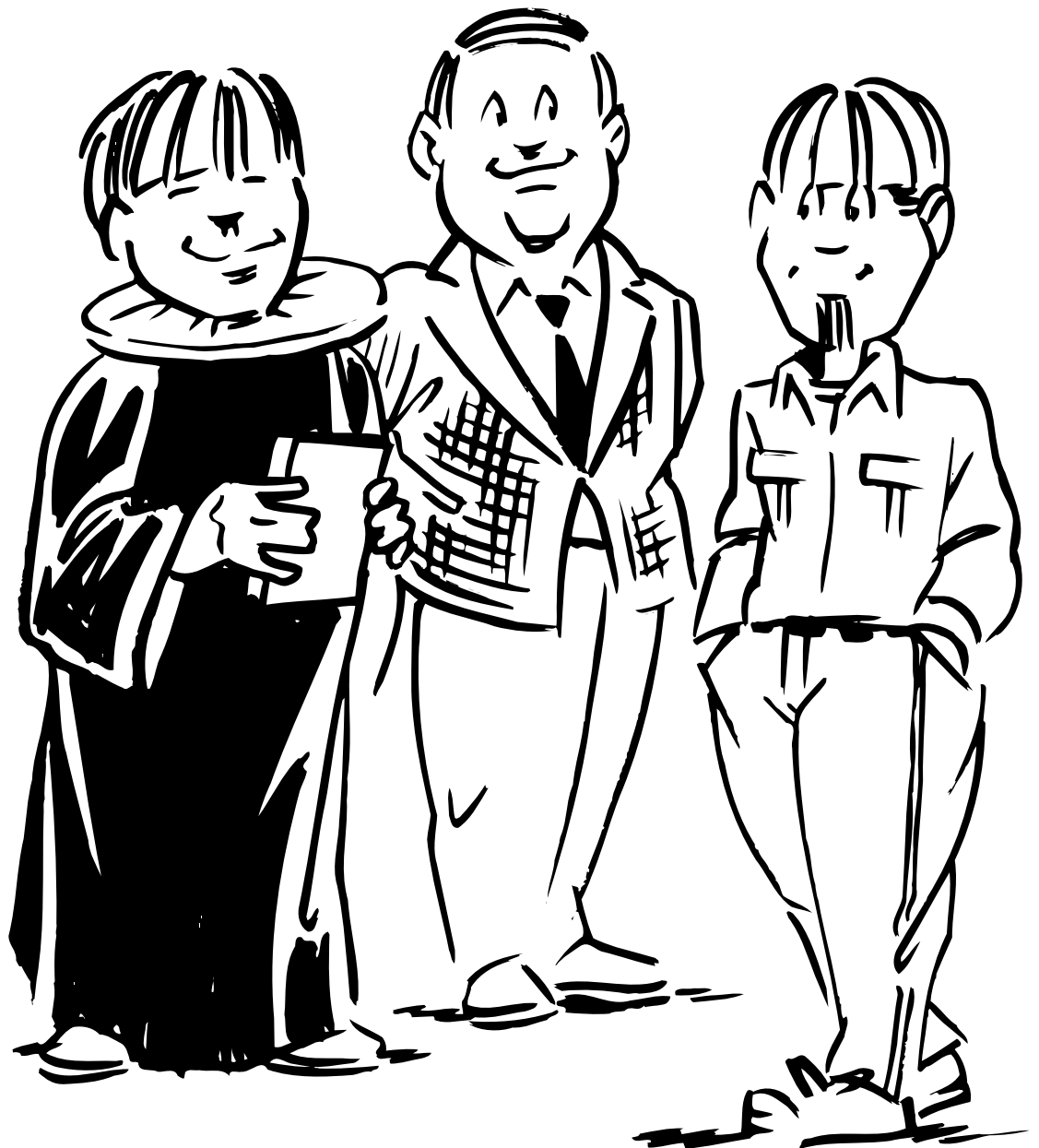
Til brug for arbejdet hjemme i kredsen, er her et forslag over FDF's mærker opdelt i de fire kerne-områder.

	Grøn-kerne	Blå-kerne	Gul-kerne	Rød-kerne	Øvrige
Puslinge	Hulebygger- mærket Naturmærket Weekend- mærket Turmærket	Kirkemærket	Teatermærket Find-vej-mærket Bymærket	Cirkusmærket Kunstnermærket	Kokkemærket Vandremærket Sangmærket
Tumlinge	Bålmærket Dolkemærket Hulemærket Naturmærket Turmærket Weekend- mærket	FDF-mærket Kirkemærket	Kend din by Kodemærket Stifindermærket Underholdnings- mærket	Kunstnermærket Idrætsmærket	Hjælpermærket Vandremærket Kokkemærket Musikmærket Sangmærket
Pilte	Hikemærket Lejrkokke- mærket Lejrlivsmærket Naturmærket Raftemærket Skovmands- mærket Tovmærket	FDF-mærket Kirkemærket	Journalismærket Signalmærket Skuespilmærket Stifindermærket	Idrætsmærket Kunstnermærket Mørkemærket	Førstehjælps- mærket Musicalmærket Teknikmærket Vandremærket Vejrmærket
Væbner	Hikemærket Lejrsports- mærket Naturmærket Overlevels- mærket Pionérmærket Primimad- mærket	Kirkemærket	Gøglermærket Journalismærket Kommunika- tions-mærket Orienterings- mærket	Idrætsmærket	Brand- og førstehjælps- mærket Cykelmærket Søsportsmærket Vandmærket Vandremærket
Senior-væbner	Bomærket Brændemærket Naturmærket Superlejr- mærket	Kainsmærket	Afmærket Mediemærket Spillemærket Tryk på mærket	Sugemærket Ringmærket Ubemærket Udmærket Vandmærket	Dansemærket Energimærket Frimærket Hul i hovedet- mærket Liv eller død- mærket Musicalmærket Musikmærket Skomærket Sømærket

Blåt KERNEkursus

I. modul

Kirke, menighed, FDF

Råd og vejledning

Lektionsplan:

Formålet med modul Kirke – Menighed – FDF er at give deltagerne

- kendskab til FDF's placering i Den Danske Folkekirke
- kendskab med folkekirken og dens forhold til andre kirker
- forståelse for forholdet mellem kristendom og kirke

Eksempel på modulplan:

Min	Total	Hovedpunkt	Indhold	Bemærkninger/Material
25	25	Introduktion + mål	Introduktionsleg, samt en snak om hvad dette modul indeholder. Det er vigtigt, at I altid fortæller hvad målet med det modul i nu skal i gang med er. Når I har fortalt om målet, er det naturligt at sige hvilket udbytte deltagerne kan få	Øvelse: se materialet.
35	60	Teori:	Oplæg om kirkens historie. Fra Jerusalem til verdens ende. En gennemgang af kirkens historie samt evangeliet i forskellige kulturer	Spørgsmål til "Kirkens opgaver" Se materialet
35	95	Teori:	I bor i et sogn Folkekirke eller statskirke Oplæg om Den danske Folkekirke	Spørgsmål: "Syn på jeres kirke" Se materialet
25	120	Øvelse	Lav en eller flere af øvelserne.	Se materialet
20	140	Teori:	Folkekirken og de andre kirker. Er samarbejde nødvendigt?? • Det økumeniske Fællesråd • Det mellemkirkelige råd • Mission og nødhjælp	Spørgsmål: Folkekirken og de andre kirker Se materialet
10	150	Opfølgning	Kobling til kredsen/klassesarbejdet	Udlever Teori-materialet.

Dekoration af lokalet, I skal være i:

Medbring: stort spejl med lille seddel klistret på, med ordene:

Det er ikke jer, der har udvalgt mig, men mig der har udvalgt jer og sat jer til at gå ud og bære frugt og blive ved med at bære frugt, så Faderen kan give jer, hvad som helst I beder om i mit navn. Dette byder jeg jer, at I skal elske hinanden! (Johs. 15, 16-17)

kopierede A3 plakater og mange farver med følgende ordlyd:

UD MED KIRKEN! –til verdens ende!

Kirke – menighed – FDF

Instruktørdel og deltagerprogram

Forord til oplægsholderen:

Kan man være kristen uden at gå i kirke? Hører kirken med til kristendommen? Langt de fleste danskere døbes ind i den danske folkekirke og betaler deres kirkeskat (tilsyneladende med glæde!), så kirken har et solidt økonomisk fundament. Danskerne er således ikke til at drive ud af kirken, som én engang har udtalt. Selvom der er tegn på, at det er ved at ændre sig, bruger alle disse medlemmer dog kirken meget lidt – man opfatter ikke gudstjenestens fællesskab som en naturlig del af sin kristne tro, men opfatter typisk troen som noget privat og personligt.

Kirken har en meget lang og spændende historie bag sig. Den danske folkekirke er noget helt for sig selv i det brogede billede af måder at være kirke på, men uanset vores hjemlige særheder er alle døbt en del af en større helhed. (Der findes i Danmark mere end 15 kristne kirkesamfund, i verden flere end 2000!) I FDF har vi en klar opfattelse af at tilhøre det lokale sogn, men hvad betyder det? Dette modul tager fat på en spændende historie, og på noget af det helt centrale i kristendommen.

Her kan du læse mere:

- Kirke – år 2000, indføring i kirkekundskab,
af: Peter Lodberg og Gerhard Pedersen, *Unitas Forlag 1995*
- Kristne kirkesamfund i Danmark
Anis 1997
- Danmarks kirkehistorie
af: Martin Schwartz Lausten

Dekoration af lokalet, I skal være i:

Medbring:

stort spejl med lille seddel klistret på med ordene:

Det er ikke jer, der har udvalgt mig, men mig der har udvalgt jer og sat jer til at gå ud og bære frugt og blive ved med at bære frugt, så Faderen kan give jer, hvad som helst I beder om i mit navn. Dette byder jeg jer, at I skal elske hinanden! (Johs. 15, 16-17)

kopierede A3 plakater og mange farver med følgende ordlyd:

UD MED KIRKEN! –til verdens ende!

Tradition, tryghed og danske værdier i den DANSKE folkekirke!

Lad de små børn komme til mig – men helst ikke i kirken!

Er Danmark et kristent land?

Jeg er vintræet, I er grenene! (Johs. 15,5)

I er verdens lys! (Matt.5, 14)

Teori

Oplæg om kirkens historie i korte træk, eller Fra Jerusalem til verdens ende!

I denne del vil der være oplæg og indimellem spørgsmål til samtale i mindre grupper eller alle fælles. Hav Bibler parat, da nogle af spørgsmålene kræver det. I kan også samle alle spørgsmålene til sidst.

Det der hører Herren til!!

Ordet kirke kommer fra græsk og betyder ”det, der hører Herren til”, – altså Herrens hus eller husstand/familie. Når vi ofte bruger ordet udelukkende om bygningen ’kirken’, er det således ikke helt forkert og har rødder langt tilbage, men det er heller ikke tilstrækkeligt. Faktisk er der hele tre aspekter af ordet, nemlig: 1. Samfundet af alle, der tror på Kristus. 2. Det enkelte kirkesamfund som f.eks. den danske folkekirke eller den koptiske kirke i Egypten. 3. Det hus, hvor menigheden samles til gudstjeneste.

Kirken i Det nye Testamente

Apostlenes Gerninger og brevene i Det nye Testamente er historien om, hvordan de mennesker, der havde fulgt Jesus, først blev til en menighed i Jerusalem, så flere husmenigheder rundt omkring og til sidst en egentlig kirke, i takt med at man begyndte at blive kaldt ’de kristne’ – altså dem, der følger Kristus. Det var faktisk i starten et smædenavn brugt mod de kristne.

Læs f.eks. Ap. Gern. 4,32-37 (højt) om, hvordan man i urmenigheden i Jerusalem nærmest levede i en slags kollektiv.

I evangelierne fortælles, hvad Jesus sagde om det at være hans efterfølger. Menighederne tolkede dette som ord om den kirke, der på det tidspunkt da evangelierne blev skrevet, allerede havde mange år på bagen. Brevene, som Paulus og andre sendte rundt mellem de forskellige nystartede menigheder i hele Mellemøsten, bruger også mange billeder til at beskrive kirken med. Med udgangspunkt i de faktiske menigheder og de problemer, de tumlede med, beskrives, hvordan man (teologisk) skal forstå det at være kristen kirke i forhold til Jesus og hans forkyndelse.

I Ny Testamente findes 96 billeder på kirken. Her kommer nogle af dem:

- jordens salt (Matt.5,13)
- verdens lys (Matt.5,14)
- Kristi får (Johs.10,14)
- grene på vintræet (Johs.15,5)
- Kristi legeme (1.Kor.12,27)
- Kristi elskede (Efeserbrevet 5,25-32)
- levende stene (1.Petersbrev 2,9)

Læs f.eks. 1.Kor.12-31 og Efeserbrevet 1,22 (højt), som med kroppen som eksempel giver et meget smukt og stærkt billede på den enhed kirken, altså vi som kristne, udgør sammen med Jesus som hovedet.

Evangeliet i forskellige kulturer

Kirkens historie verden over er lang og indviklet, men også meget spændende. Det er ingen selvfølge, at kristendommen er blevet en af verdens største religioner. Hver gang evangeliet om Jesus Kristus har mødt en ny kultur, har man skullet nyformulere budskabet. Man kan ikke tale om, at der findes et rent evangelium, som bare skal oversættes fra det ene sprog til et andet, ligesom man ikke kan sige, at Bibelen kun har én eneste tolkningsmulighed. Bibelen kan man oversætte fra grundteksten på hebraisk og græsk efter bedste evne, men hvordan man så skal forstå alle de ord, er jo et meget større problem. Det betyder dog ikke, at man kan tro hvad som helst som kristen og udlægge Bibelen, som man vil. I de første århundreder i oldkirken samledes man flere gange til store kirkesamlinger for netop at se, om man kunne blive enige om grundsætninger i kristendommens indhold. Det kom der nogle bekendelser ud af – også dem vi beken-der os til i dag i den danske folkekirke. En anden konsekvens af de første økumeniske konciler som kirkesamlinger blev kaldt var, at nogle grupper af kristne blev dømt som kættere (u-kristne eller van-kristne)! En afgrænsning var dengang som nu nødvendig, hvis man som kristen overhovedet skal have noget at forholde sig til, men det var og er vigtigt at skelne mellem alle de forskellige kulturers måde at udtrykke sig på og ikke være så bange for at anerkende de mange udtryk, som troen på Jesus Kristus kan få. I stedet for at mene, at sandheden kun kan udtrykkes på den måde, man selv er fortrolig med, skal man gå i dialog med det ukendte for i det mindste at lære det at kende. (I de seneste år har f.eks. reinkarnationslæren været diskuteret i kirkerne, idet nogle mener, at det godt kan indeholdes i kristendommen. Reinkarnation kan dog efter de flestes mening absolut ikke forenes med troen på opstandelsen og det kristne menneskesyn!)

Fra huskirke til statskirke

Kristendommen spredte sig fra Mellempøsten til Europa og siden til alle dele af verden. Den havde i de første århundreder ikke nemme kår, men blev forfulgt af romermagten og var en undergrundskirke, hvor man som kristen kunne risikere sit liv. I år 313 gav kejser Konstantin imidlertid kirken lov til at eksistere på linie med andre religioner, og i år 380 gjorde kejser Theodosius d. St. endda kristendommen til den eneste tilladte religion i Romerriget. Det gav de kristne nye problemer at slås med, for hvordan skulle man definere sig i forhold til statsmagten? Forholdet mellem stat og kirke har da også lige siden været genstand for diskussion i alle de afskygninger af ordninger, man har rundt omkring. Spørgsmålet er naturligvis magtens fordeling og hvem, der skal tage beslutninger i kirken om tros- og lærespørgsmål. Skal man have en hierarkisk kirkestruktur eller en flad? Spørgsmålet er desuden, om man kan skille kirkelige og samfundsmæssige/politiske problemer ad i alle tilfælde, som vi har haft for vane i Danmark. Kirkens plads og engagement i samfundet er i disse år meget diskuteret, fordi mange mener, folkekirken bør markere sig mere med det (gode) bud på en livsnydning, den har.

Splittelser dengang og nu

Teologiske stridigheder i de første 3-5 århundreder om, hvordan man skulle opfatte Kristus (– er han mest menneske eller mest guddommelig, og hvordan udtrykke det sprogligt?), og Helligånden (– er den at forstå som en del af Gud på linie med Gud som Fader og Søn, eller er den "bare" deres kraft/magt?) endte i år 451 med, at ikke alle i kirken kunne have nadverfællesskab mere, hvilket betød en alvorlig splittelse af den oprindelige enhed. Splittelsen blev i 1054 cementeret, da de ortodokse kirker i øst og den romersk-katolske i vest lyste

hinanden i band, og den er ikke ophævet endnu. Først i 1964 begyndte man at tale sammen på højt plan igen!

Reformationen og hvad det vil sige at være evangelisk-luthersk

I den ikke-ortodokse kirke er vi som bekendt ikke alle romersk-katolsk kristne længere, og det var i 14-1500-tallet i Tyskland, den historie begyndte. Kirken var i Vesteuropa op gennem middelalderen blevet en rig og magtfuld institution med stor politisk indflydelse. I takt med at pengeøkonomien udvikledes, ønskede man at fastholde sine økonomiske privilegier, og indførte da f.eks. afladshandel, som gik ud på, at man kunne købe sig til salighed i Himmelen – købe sig til Guds tilgivelse. Dette blev meget populært – og til kirkens store fortjeneste! Munk og senere professor Martin Luther vendte sig kraftigt imod denne og andre vildfarelser i kirken og satte en reformation i gang i hele Europa, da han i 1517 satte sine 95 teser mod afladshandel op på kirkedøren i Wittenberg.

Af Luthers teologiske indsigter kommer her de vigtigste:

- Mennesket er på samme tid retfærdigt og en synder – Gud giver retfærdighed og hellighed til menneskene for Kristi livs og døds skyld – han kræver den ikke af menneskene, for de kan ikke yde retfærdigheden selv gennem f.eks. gode gerninger. Reformationens hovedbegreb, nemlig spørgsmålet om hvorledes mennesket kan frelses, skal altså forstås sådan, at det alene er Gud, der frelser det syndfulde menneske og sætter det fri til at leve. Gud gør det med sin nåde af kærlighed til sin skabning, og mennesket har på den anden side alene troen at møde Gud med.
- Ethvert menneske, der er 'krøbet ud af dåben', som Luther siger, har direkte adgang til Gud gennem troen – og kan derfor betegne sig som præst i 'det almindelige (for alle) præstedømme'. Luther gør hermed op med en hierarkisk forståelse af embederne i kirken, men indfører alligevel mest af praktiske grunde både biskopper og præster til at udføre særlige funktioner i kirken, selvom alle principielt har lige ret til at udøve forkyndelsens og sakramentsforvaltningens embede. Frelsen formidles ikke gennem nogen særlig mellemmand, men direkte fra Gud til det enkelte menneske. Luther kunne heller ikke acceptere, at et menneske i et særligt embede, pavens, skulle kunne udtale sig autoritativt om kristendommen, så at sige på Guds vegne. Læren om 'det almindelige præstedømme' indebærer en anerkendelse af alle kristnes ligeværdighed for Gud, og har derfor også i dansk sammenhæng haft indflydelse på udviklingen af demokratiske styreformer, både i kirkelige og samfundsmæssige sammenhænge.
- Bibelen, og ikke menneskelige forordninger eller traditioner, er højeste autoritet. Alle døbte har kun Guds eget ord i Bibelen som autoritet. Det betyder, at hver gang man skal diskutere noget i kirkelig sammenhæng i lutherske kirker, som f.eks. velsignelse af homofile, tæller bibelteologiske argumenter mest. Måden man læser og tolker Bibelen på, bliver derved afgørende for éns synspunkter.

Evangelisk-luthersk – hvad er det?

Nogle af de kirker, der i 1500-tallet opstod som følge af reformationen, kalder sig i dag evangelisk-lutherske. 'Evangelisk' brugte reformatorerne, fordi det understreger Bibelen som autoritet og centrum i kristenlivet.

'Luthersk' var absolut ikke Luthers egen opfindelse og blev også først brugt som skældsord, men siden tog man det op sammen med 'evangelisk' i de protestantiske kirker for at markere, at man vedkender sig den lutherske kristendomsforståelse. Heri ligger også, at de skrifter, man ved freden i Augsburg 1555 anerkendte som bekendelsesskrifter, gælder i dag for f.eks. den danske folkekirke. Det er

udover Bibelen de oldkirkelige trosbekendelser, Den augsburgske bekendelse og Luthers lille Katekismus.

De reformerte kirker, som har en gren i Danmark, er også protestanter og vil kalde sig 'evangeliske'. De vedkender sig ikke Luther men andre reformatorer som Zwingli og Calvin.

Her kan du læse mere:

- Den danske folkekirkes bekendelsesskrifter
- Confessio Augustana, (det reformatoriske "grundskrift" fra Augsburg 1555) med kommentarer af Leif Grane.

Begge er teologiske bøger, som måske kræver lidt hjælp at komme ind i.

Oplæg om Den danske Folkekirke

I bor i et sogn!

Der er over 2000 sogne i Danmark, og de udgør den grundlæggende enhed i folkekirken. Sognene er inddelt efter geografiske forhold, hvilket formodentlig er fra før den tid, kristendommen kom til Danmark. Selvom udviklingen på stort set alle andre områder har undermineret det lokale nærområdes betydning for det folkelige liv (man arbejder, køber ind og deler fritid med folk udenfor sognet), har kirken altså holdt fast ved sognet som grundenhed. Alle de andre kirkelige enheder – det vil sige provsti, stift, kirkeministerium og endelig dronning og folketing, er blot en slags nødvendig (administrativ og praktisk) overbygning, selvom biskoppernes rolle diskuteres livligt disse år (– bør de udtale sig og på hvis vegne? – har beslutninger fra deres møder særlig vægt overfor kirkeministeriet og Folketinget, og bør de have det?). I sognet er præsten ansvarlig for forkyndelse, sjælesorg, forvaltning af sakramenterne samt et folkeligt fællesskab med befolkningen. Menighedsrådet kan man stemme på og vælges til, hvis man er medlem af folkekirken (den, der er døbt og bosiddende i sognet, eller som har løst sognebånd til en af sognets præster). Det vil sige, at der sådan set er demokrati i folkekirken, men kun så længe medlemmerne faktisk gør brug af deres rettigheder (hvilket ikke sker mange steder, da valgdeltagelsen ved menighedsråds-valgene er meget lav og da man i stor grad overlader alle beslutninger til præst og menighedsråd). Hør her, hvad et menighedsrådsmedlem faktisk har forpligtet sig til:

*"Jeg lover på ære og samvittighed at ville udføre det mig betroede hverv i troskab mod den danske evangelisk-lutherske folkekirke, så den kan byde **gode kår for den kristne menigheds liv og vækst.**"*

Mange steder tror man, at præsten skal tage sig af det indholdsmæssige i forkyndelsen og gudstjenesten, og menighedsrådet af de ydre rammer – udsmykning, vedligeholdelse, præsteansættelser osv., men det er der faktisk intet grundlag for at tro. Menighedsrådet skal så vidt muligt sørge for gode kår for hele menighedens ikke bare liv men også vækst! Og forståelsen af det almindelige præstedømme, som vi har overtaget efter Luther, byder præsten og de andre ansatte, menighedsrådet og menigheden at finde sammen og debattere, hvordan man i netop deres sammenhæng synes, tingene bør foregå og se ud. Mange almindelige døbtne føler sig ikke i stand til at diskutere teologiske emner, som f.eks. gudstjenestens gang og indhold, indførelse af nye salmer, dåbslys, lysglobus osv. Der findes selvfølgelig også visse regulativer, som man skal overholde alle steder i

Danmark, men præst og menighedsråd bør forklare, hvorfor man gør, som man gør og der er faktisk mange muligheder for selv at sætte sit præg på det kirkelige liv i den lokale menighed. Mange ting afhænger desuden ikke så meget af teologi som af traditioner og vaner, og endelig kan teologi ofte forklares rimeligt enkelt! Så det er bare med at gå i gang! Gør man ikke brug af muligheden for indflydelse, overlader man beslutningerne til præsterne, de ansatte og i sidste ende biskopperne.

Folkekirke eller statskirke?

§ 4 i Grundloven fra 1849 angår folkekirken. Her står der, at "den evangelisk-lutherske kirke er Den danske Folkekirke og understøttes som sådan af staten." Den daværende kirke fik en ny ordning, men var indholdsmæssigt den samme som før 1849. Før var den en statskirke, hvis administration var dybt indvævet i den statslige. Når den nu blev folkekirke betød det, at den formelt blev løst fra staten, og at staten modsat blev løst fra det religiøse grundlag, den tidligere havde haft. Samtidig indførtes i øvrigt religionsfriheden. Kirken er nu kun folkekirke, fordi et overvældende flertal stadig vælger at tilhøre den. At kirken understøttes af staten betyder, at kirken har kunnet bruge indtægterne af de jorder, den har solgt fra (præstegårdsjorder m.v.), og at den har modtaget støtte direkte over finansloven, udover de indtægter den har via kirkeskatten. Det ses bl.a. i de mange velbevarede kirkebygninger, folkekirken har, i modsætning til nogle af de andre kirkesamfund, der må klare sig selv.

§ 66 er også meget interessant, for der står, at "folkekirkens forfatning ordnes ved lov", – altså noget man i 1849 regnede med ville ske i den nærmeste fremtid. Det er bare aldrig sket. Man har i flere omgange også op i dette århundrede diskuteret forskellige modeller, hvorefter kirken skulle styre sig selv, men det er ikke blevet til noget endnu. Nogle har frygtet en for stor løsrivelse fra staten – andre at nogle grupper ville tiltage sig for stor magt. Men faktisk vil nogle hævde, at netop dette sidste i nogle tilfælde er sket med den nuværende "ordning", som gør kirkens styre uigennemsigtigt og på sin vis ikke spor demokratisk. Dronning og kirkeminister er de øverst ansvarlige, men i virkeligheden gør de intet uden at høre visse interessegrupper først. Dem kalder man uofficielt "de syv synoder" og de er:

- 1 Bispemøderne
- 2 Den danske Præsteforening
- 3 Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer
- 4 Kirkeligt Samfund (den grundtvigske bevægelse)
- 5 Indre Mission
- 6 Andre frie kirkelige organisationer (f.eks. FDF)
- 7 Folketingets kirkepolitiske udvalg

Disse grupper har vundet hævd på at blive hørt, selvom de ikke hører med til den officielle kirkelige struktur. Problemet ved den måde at arbejde på er, at beslutningsgangene let kan blive skjulte og lukkede. Ikke alle folkekirkemedlemmer føler sig nødvendigvis repræsenteret af disse grupper, og man kan spørge om, hvorfor det netop er disse syv grupper, der bliver hørt. I disse år høres mange røster, selv blandt ledende biskopper, der taler for forskellige modeller med stiftsråd og kirkemøder, hvor man kan diskutere kirkens indre forhold. Pointen er dels mere åbne diskussioner og mere demokrati, og dels større engagement fra lægfolk, det vil sige alle ikke-teologer.

Oplæg om folkekirken og de andre kirker, – er samarbejde virkelig nødvendigt?

Øku...hva' for noget?

Der findes flere end 15 forskellige kristne kirkesamfund i Danmark. De fleste samarbejder i Det økumeniske Fællesråd (oprettet 1939). Her diskuterer man teologiske og praktiske spørgsmål, som har med kirkernes samarbejde og engagement i samfundet at gøre. Fællesrådet udgiver mange spændende materialer, sætter studieprocesser i gang og forsøger at få kristne "i forskellige farver" til at samarbejde om kirkernes egentlige opgave, nemlig udbredelsen af evangeliet og solidaritet med verdens fattige og udstødte. Man prøver at arbejde med det vi er fælles om som kristne, i stedet for at lade forskelle i traditioner blive hindringer for samvær og samtale.

Økumeni er, når man synes det er vigtigt, at kristne fra forskellige kirkesamfund finder sammen om det centrale i kristendommen. Det er, når man synes at det er et problem – teologisk, menneskeligt såvel som samfundsmæssigt, at forskelle i måder at være kristne på skiller mennesker fra hinanden, så de ikke længere anerkender hinandens dåb eller går til nadver sammen. Eller når det i værste fald fører til åbenlyse og voldelige stridigheder.

I mange danske byer samarbejder menigheder fra forskellige kirkesamfund omkring mediearbejde, kirkevandringer, gudstjenester og andre ting. En del deltager også på Danske Kirkedage, som er åbne for alle kristne.

Det mellemkirkelige Råd – en milepæl i dansk kirkehistorie

Det mellemkirkelige Råd blev oprettet i 1954 som folkekirkens officielle organ udadtil mod de andre kirker – specielt dem man samarbejder med igennem Kirkernes Verdensråd, Det Lutherske Verdensforbund, Den europæiske Kirkekonference og Nordisk Økumenisk Institut i Uppsala. Rådet var indtil 1989 kun halv-officielt og ikke lovfæstet, men betød alligevel en styrkelse af Danmarks engagement i økumeniske anliggender. Det var og er fortsat biskopperne, der udpeger folkekirkens delegater til internationale økumeniske forsamlinger. Når en gruppe delegater rejser afsted til et eller andet møde, kan de hver især kun udtale sig på egne personlige vegne, da folkekirken som det blev beskrevet i forrige afsnit ikke har en struktur, der gør det muligt at nogen kan udtale sig på dens vegne i helhed. Dette forhold møder undren ude omkring i verden. Når vi i Danmark skal tage stilling til teologiske dokumenter, erklæringer og andet som sigter mod større enighed i forståelsen af f.eks. dåb, nadver og embede (sådan at man måske på et tidspunkt kan ophæve gamle fordømmelser af hinandens forskellige udlægninger af kristendommens kernepunkter) – så behandles de naturligvis hos biskopperne, men også i Det Økumeniske Fællesråd og måske ude i menighedsrådene. Det mellemkirkelige Råd blev lovfæstet i 1989 og består nu af repræsentanter fra de mellemkirkelige råd i alle stifter, hvortil man vælges. Her arbejder man med at skabe kontakter fra danske menigheder til menigheder i andre lande, evangelisk-lutherske såvel som andre slags. Oprettelsen af rådet og økumenisk arbejde i det hele taget skaber ofte en hed debat i folkekirken, idet nogle mener, at hvis vi hver især bare er kristne på vores måde, behøver vi ikke samarbejde med andre end dem vi er enige med. (I Danmark sker det bl.a. gennem det førnævnte Lutherske Verdensforbund, der som navnet siger er en sammenslutning af alene evangelisk-lutherske kirker fra hele verden.)

Mission og nødhjælp

Folkekirken har ikke som sådan sit eget missions- og nødhjælpsarbejde. Alle kirker har som en kerneopgave at udbrede evangeliet, også til mennesker der endnu ikke har hørt om det, og at hjælpe de, der er i nød. Det kan ske på mange måder (og er i sandhed sket på måder op gennem tiden, som vi i dag ikke er stolte af, men vi er heldigvis ikke holdt op af den grund!). I Danmark sker det gennem private organisationer, som lever af private bidrag (f.eks. gennem FDF's missionsprojekter) og projektstøtte fra statens officielle hjælpeprogram, Danida. Danmark har i mange år været med i forreste række i verdenssamfundet, fordi vi forsøger at tage vores ansvar som et rigt land alvorligt. I missionsarbejdet gøres der rundt omkring mange bestræbelser på at være med til at bevare de lokale kulturer og arbejde på de lokale kirkers præmisser. Man har gennem tiden nyformuleret missionsteologien, så begreber som kulturmøde, religionsmøde og dialog er kommet ind.

Spørgsmål til ”Kirkens Opgaver”

- 1 Hvis I tænker på jeres lokale menighed i hele bredden (altså alle grupperinger, aldre, traditioner o.s.v. i jeres sogn), er der så noget, I alle er fælles om? Er hele menigheden nogensinde samlet til et arrangement, hvor alle (virkelig) kan lide at være?
Hvordan skulle et sådant arrangement være, hvis det skulle blive godt?
Hvad kan teksten fra 1.Kor. sige jer i denne sammenhæng?
Note: Lad ikke dette spørgsmål udvikle sig til en indædt debat om kedelige gudstjenester, men prøv at vende den til positive forslag til hvordan man kan komme hinanden i møde!
- 2 Nogle af billederne i Det nye Testamente taler om kirkens opgave, nemlig at den skal være jordens salt eller verdens lys. Saltet forandrer jorden og lyset brænder op i kampen mod mørket. Kirken er sendt i verden for at udbrede troen på Jesus også gennem kamp, lidelse og med sig selv/det enkelte menneske som indsats.
Hvad er kirkens opgave helt konkret efter jeres mening?
Hvad er jeres opgave der, hvor I bor?

Spørgsmål til ”Syn på jeres kirke”

- 1 Har I den indflydelse I gerne vil have? Hvad er almindelige sognebørns ansvar og forpligtelse?
- 2 Tager jeres menighedsrådsmedlemmer deres forpligtelse alvorligt til at virke for sognets liv og vækst? Hvem sidder i menighedsrådet? Føler I som en del af sognets børne- og ungdomsarbejde, at nogen repræsenterer jer i menighedsrådet?
- 3 Synes I, at det er vigtigt, at FDF hører hjemme i Den Danske Folkekirke? Skal det fortsat være et krav til ledere og bestyrelsesmedlemmer?

Spørgsmål til Folkekirken og de andre kirker

- 1 Hvad findes der af andre kristne kirkesamfund i jeres område?
- 2 Kunne I forestille jer et samarbejde med disse? Hvorfor/hvorfor ikke?
- 3 Har jeres sogn kontakt til andre menigheder?
- 4 Har jeres sogn et missionsprojekt?
- 5 Har I nogensinde mødt en moderne missionær?

Øvelser

Legene sætter forhåbentlig gang i en snak om dét at være en del af en kirke. Det er ikke meningen, I skal forsøge at finde de rigtige endegyldige svar, for de findes ikke, men legene tjener til at give deltagerne en fornemmelse af, hvad der er på spil, når vi taler om kirken. Det senere forløb vil måske give et svar på nogle af spørgsmålene, men ellers kan man gå hjem og arbejde videre med dem.

Kirkedilemma

Del rummet op i to lige store dele, et ja-felt og et nej-felt. Lad deltagerne svare på følgende spørgsmål ved at de stiller sig i det ene eller andet felt. Brug et piskeris som mikrofon, når du efter et spørgsmål spørger enkelte om, hvorfor de står, hvor de gør. Spørg også uddybende om spørgsmålet, så ja'et eller nej'et ikke bare flager i luften.

- 1 Er det godt at være døbt?
- 2 Er man som døbt medlem af en forening?
- 3 Er kirken et hus?
- 4 Er kirken en forsamling?
- 5 Er kirken for alle mennesker?
- 6 Er den danske folkekirke dansk?
- 7 Er den danske folkekirke universel, dvs. del af en større helhed?
- 8 Har alle verdens kristne noget til fælles?

Kirkepyramide

I skal lave menneskepyramider i (mindst) tre lag i hold på seks deltagere. De seks på holdet får hver sin rolle (se nedenfor), inden de begynder. Kopiér sedler til alle deltagere. Ingen må vise sin til de andre før bagefter.

Kort samtale bagefter

- 1 Hvad skal der til for at få samarbejdet til at fungere?
- 2 Lad denne leg være et billede på kirken verden over. Tror I, kirken har et projekt, vi alle skal være fælles om, eller er det nok at være kirke og kristen hver på sin måde i det enkelte land eller i den enkelte kultur?

Nummer 1:

Du må kun tale med den person, der er nummer 2.

Du siger mest "nej", "hvorfor det?", "jeg synes ikke det her er sjovt" og "lad os lave noget andet".

Nægt for alt i verden at tale med nummer 3.

Prøv at stoppe det de andre prøver at lave.

Nummer 2:

Din bedste ven er nummer 1.

Prøv at stoppe det de andre prøver at lave.

Du siger mest "nej", "hvorfor det?", "jeg synes ikke det her er sjovt" og "lad os lave noget andet".

Lad være med at tale med nummer 3, hvis det er muligt.

Du må aldrig komme i fysisk kontakt med nummer 4.

Nummer 3:

Du synes det er sjovt at lave denne menneskepyramide.

Prøv at se om du kan komme i kontakt med nummer 2.

Du vil helst være den, der står øverst.

Nummer 4:

Du synes det er sjovt at lave denne menneskepyramide.

Du hjælper til der, hvor du kan hjælpe.

Nummer 5:

Du synes det er sjovt at lave denne menneskepyramide.

Du vil helst være den, der står øverst.

Hvis der er mindst tre andre, som siger, at du ikke skal stå øverst, så går du med til det.

Nummer 6:

Du er lederen af arbejdet.

Du prøver at udglatte diskussioner og folk, som er sure på hinanden.

Du vil stå i anden række af menneskepyramiden.

Kirkerollespil – kirken som børnehave!!

Del deltagerne i to grupper og læs følgende oplæg højt. De skal derefter i grupperne i syv minutter finde de stærkeste argumenter. Afhold derefter et sognemøde, som er kommet i stand fordi gruppen af modstandere har indkaldt. Vær selv neutral mødeleder og sørg for, at alle parter kommer til orde. Du dømmer ligeledes suverænt, hvis en af parterne indfører nye vilkår i debatten.

Oplæg: Kirkeministeriet og jeres lokale kommune har indgået en usædvanlig aftale – for at spare naturligvis, og vil nu lukke jeres kun 20 år gamle sognekirke og de tilhørende menighedslokaler. Det skal i stedet give plads til den hårdt tiltrængte børnehave, som med få ombygninger fint kan indrettes i de flotte kirkelokaler. De 20 faste kirkegængere kan sagtens være i den tidligere konfirmandstue, som ligger i tilknytning til præstegården. Juleaftens gudstjenester, konfirmationer og bryllupper kan foregå i medborgerhusets store festsal. De arrangementer, der plejer at foregå i menighedslokalerne, efterhånden kun ældremøder og foredragsaftener med højst ti fremmødte, kan ligeledes foregå i medborgerhuset. De penge sognet normalt får til vedligeholdelse får kommunen nu til børnehaven på nær et mindre beløb, som skal gå til driften af konfirmandstuen.

En gruppe af modstandere er nu blevet meget provokerede af beslutningen og har indkaldt til stormøde om sagen, hvor også fortalere er med. Der kan i de to grupper være forskellige grunde til at være enten for eller imod!

Blåt KERNEkursus

2. modul

Bibelen

Råd og vejledning

Lektionsplan

Mål

Det er målet med modulet om bibelen, at kursusdeltagerne:

- får fortrolighed med bibelen, så de f.eks. kan slå op i den
- har et grundlæggende kendskab til opdeling i GT og NT
- har en grundlæggende viden om indholdet i de væsentligste bibelske skrifter

Eksempel på modulplan

Min Total	Hovedpunkt	Indhold	Bemærkninger
5	5 Indledning	Fortæl deltagerne hvad målet er for modulet. Fortæl også om, hvordan du har tænkt dig, at I sammen skal nå det mål. Fortæl også om hvad forkyndelse er og om FDFs formål.	· Det er vigtigt, at du opfordrer til spørgsmål undervejs, således, at det ikke bliver "enetalet" fra dig · Du skal også sige, at dette modul mest er til deltagerens egen gavn.
20	25 Teori: Hvad er Bibelen for en bog?	Indled med en samtale om Bibelen. Det er vigtigt at deltagerne kan finde rundt i Bibelen,	Lav evt. et slå-op-kursus
20	40 Teori Hvordan er Bibelen blevet til, og hvad indeholder Bibelen	Fortæl kort om GT og NT – om hvordan de er blevet til, hvordan de er sammensat af forskellige bøger	Vis evt. græske og hebræiske bogstaver
15	55 Øvelse: Læs forskellige typer tekster	Lad deltagerne læse dem i mindre grupper	
15	70 Pause der slutes med en sang		
15	85 Opsamling af øvelsen	Deltagerne fortæller om deres tekster og genfortæller dem.	
15	100 Bibeljeopardy	Se materialet	Kan evt. også prøves i starten af modulet
25	125 Teori Hvordan kommer man i gang med at læse i Bibelen?	Prøv at arbejde: · Fra bibel til udlægning · Fra tekst til bibel	Se i materialet
25	150 Afslutning og udlevering af materiale.		

Teori

Bibelen er verdens mest populære bog – en “bestseller”, der er kommet for at blive! Bibelen er den bog i verden, der er oversat til flest sprog og som læses af flest mennesker. Bibelen er det sted, hvor vi kan hente vejledning om, hvad der er godt og dårligt, og om hvad der er ret og vrang. Bibelen er vores guideline til at finde ud af, hvordan man kan leve livet. Det er her vi finder alle historierne om Verdens skabelse, om Syndfloden, om Kong David, om profeternes forudsigelser – og det er her vi finder alle fortællingerne om Jesu liv og virke, død og opstandelse, og det er i Bibelens sidste skrift vi konfronteres med Johannes’ drømmesyn om, hvordan verden går under og hvad vi kan forvente os i den anledning.

Men tag ikke fejl! Det er ikke en kokebog, hvor man kan slå efter, hvordan man skal leve sit liv.

Bibelen er en livs-vejledning, en historiebog, en sangbog, den rummer visioner og profetier – ja, Bibelen rummer så at sige det hele – så det er bare med at komme i gang.

Bibelen som en hellig bog

Hvis man slår ordet bibel op i en ordbog, får man at vide, at det betyder “Bøgernes bog”. Den bog vi kalder bibelen består altså af mange små bøger, der er sat sammen til en stor bogsamling. Man gør klogt i at huske på, at bibelen er sat sammen af mange forskellige slags skrifter, det gør det lettere at forstå den store variationsbredde, der er, når man læser forskellige steder i bibelen.

Der er en rød tråd hele vejen op gennem Det gamle Testamente og frem mod Det nye Testamente – helt fra skabelsen og frem til Johannes Åbenbaring. Denne røde tråd kan man også betegne som Frelsen.

Bibelen som vi kender den, er ikke kun en hellig bog for os i den evangelisk-lutherske kirke. Alle kristne kirker og trossamfund verden over, har den samme Bibel med det samme indhold som fundament for deres trosliv.

Hvordan er bibelen blevet til?

Når de kristne taler om bibelen, mener de altid Det nye Testamente og Det gamle Testamente under ét. Mener vi kun Det nye Testamente, så siger vi det! Jøderne, derimod, bruger kun en del af bibelen, nemlig Det gamle Testamente, der handler om tiden før Jesu fødsel.

Det skyldes naturligvis den omstændighed, at jøderne ikke anerkender Jesus af Nazaret som den, af Gud, lovede verdensfrelser – Messias. Man kan sige, at de stadig er i en venteposition, og derfor er Det nye Testamente for dem ikke gyldigt som hellig skrift.

Beretningerne om Jesus, Brevene fra Paulus m.fl. Apostlenes Gerninger og Johannes Åbenbaring kalder vi Det nye Testamente og er “særstof” for den kristne verden.

Nu er det jo ikke sådan, at Det gamle Testamente og Det nye Testamente ikke har noget med hinanden at gøre, og bemærkningen om, at Det gamle Testamente blot er et grundigt forord, inden man kommer til det væsentlige er også helt forfejlet.

Bibelen er ikke skrevet fra den ene ende til en anden. Den er heller ikke skrevet som en samtidsbeskrivelse. Man skal forestille sig, at den først er skrevet ned i det øjeblik, at begivenhederne er blevet vigtige for menneskene. Søren Kierkegaard siger, at livet leves forlæns men forstås baglæns. Sådan skal man også forestille sig, at bibelen er blevet til. Det var først, da disciplene og borgerne i Jeru-

salem så, at Jesus var stået op fra graven tre dage efter, ganske som han havde fortalt dem om, at alle de andre oplevelser blev så vedkommende og vigtige, at de måtte huskes og fortælles videre.

Hvad indeholder bibelen af bøger?

Bibelens to dele er væsentlig forskellige fra hinanden. Både med hensyn til indhold men også med hensyn til form. Det gamle Testamente er for en stor dels vedkommende det jødiske folks historie, hvor Det nye Testamente for det meste er centreret om en ganske bestemt person, nemlig Jesus fra Nazaret. I alt består bibelen af 66 små bøger, 39 i Det gamle Testamente og 27 i Det nye Testamente. Både i Det nye Testamente og i Det gamle Testamente er der repræsentation af mange forskellige genre. Det er vigtigt at have for øje, hvad det er for en genre man har med at gøre, ellers kan det være vanskeligt at holde linjen klar. Det er f.eks. uheldigt, hvis man læser Højsangen på samme måde som man læser lovstoffet!

Det gamle Testamente:

Tilblivelsen af Det gamle Testamente

Vi ved en hel del om, hvordan Det nye testamente er blevet til, lige fra mundtlige fortællinger til den færdige bogsamling, men hvordan Det gamle Testaments tilblivelseshistorie har været, er lidt mere dunkel.

Indtil 1947 havde man ikke mange af de "gamle" kilder til Det gamle Testamente, det vil sige, at man ikke havde nogen klar forestilling om, hvordan oversættelsesarbejdet havde udviklet sig.

I 1947 var der imidlertid en hyrde, der fandt en samlet fremstilling af hele Det gamle Testamente. Dødehavsrullerne, som disse kilder kaldes, blev fundet i nogle lerkrukker i bjergene ved Qumran. Dødehavsrullerne stammer fra omkring Jesu fødsel og er en næsten komplet udgave af hele Det gamle Testamente. Fundet af Dødehavsrullerne var et stort skridt for forskningen omkring Det gamle Testaments tilblivelse.

Det gamle Testamente er forfattet på hebraisk eller aramaisk. I det 3. århundrede f. Kr. blev det oversat til græsk. Senere blev Det gamle Testamente oversat til latin, nu er den oversat til alle store sproggrupper, og der arbejdes stadig, verden over, på at oversætte det til endnu flere af de mindre sprogområder også.

Det gamle Testamente

Loven:

Det gamle Testamente indledes med det, vi kalder urhistorien, altså fortællingen om verdens skabelse (vær opmærksom på, at der faktisk er to skabelsesberetninger – den anden er I. Mos. 2,2b), om syndefaldet, om Babelstårnet, om Noas ark. mv. Altså om menneskehedens første tid.

Dernæst følger en beskrivelse af de retningslinjer jøderne skulle overholde, og som de ortodokse (rettroende) jøder den dag i dag stadig overholder. Her beskrives, hvordan og hvornår der holdes Sabbat, og der beskrives, hvilke fødevarer der er rene og derfor kan spises, og hvilke der er urene og derfor ikke kan spises. Loven formulerer sig også om, hvordan de jødiske fester skal fejres. Hele historien om Moses og landflygtigheden til Egypten er at finde i lovstoffet og her finder vi også de ti bud.

Lovstoffet slutter med Moses' død på Nebobjerg, som lå på tærsklen til det forjættede land. Det land, som det jødiske folk var på vandring til.

Historiebøgerne:

Som navnet antyder er historiebøgerne en optegnelse af det jødiske folks historie. Der fortælles om de store konger og de store krige.

De poetiske bøger:

I de poetiske bøger støder man på tekster, man måske ikke lige havde ventet at finde i bibelen. Teksterne er helt anderledes både i indhold og i form.

Salmernes bog er 150 digte, som har været sunget ved forskellige anledninger i den gammeltestamentlige samtid. Der er også her tale om flere forskellige arter – lejlighedsange ville vi kalde dem; Klagesange, bryllupssange, tempelindvielsesange, sabbatssange osv.

Vi kender ikke melodierne til sangene, så det er ikke nogle vi synger. Også i kristen tradition er Davids salmer, som de også kaldes, meget brugt til oplæsning og til livstolkning. I klostre bruges det meget at synge nogle af salmerne på "nye" melodier i forbindelse med tidebønnerne.

Efter salmernes bog kommer ordsprogenes bog. Her finder man ordsprog, talemåder og træffende bemærkninger. Nogle af dem bruger vi såmænd stadig i daglig tale; f.eks. siger vi stadig: "Gå til myren, og bliv vis".

Prædikerens bog er vel et af de mest mismodige skrifter i hele Bibelen.

Prædikerer formaner sine læsere om, at hovmod står for fald, og at man ikke skal søge sit eget men søge Gud, han kalder det at "frygte Gud" og at holde hans bud, for på et eller andet tidspunkt kommer han og stiller dig til regnskab for dine handlinger. Prædikerer er mest kendt for sit vers om at "Alt er tomhed!" Højsangen, derimod, er en sensuel beskrivelse af kærlighedens sande væsen, personificeret i kærligheden mellem mand og kvinde.

De profetiske bøger

Man taler om de store og de små profeter. Alle har de det til fælles, at de så at sige har fået lov til at se ind i fremtiden. Det er ikke bare som spåfolk gør det, nej, profeterne har fået lov til, glimtvis, at se ind i fremtiden og dér se Guds helhed. Esajas f.eks. er den af profeterne, der klarest profeterer om Jesu fødsel, liv og død. Det er Esajas, der taler om at et barn er givet os ... og at han skal kaldes Underfuld rådgiver, Vældig Gud, Evigheds Fader, Freds Fyrste osv. ...

Andre af profeterne taler om Jesus som en Menneskesøn der kommer.

Det nye Testamente

Man skal forestille sig, at årene lige efter Jesu død og opstandelse, har været stærkt præget af mundtlige fortællinger. Det ældste af evangelierne, Markus evangeliet, er afsluttet omkring år 70, så de første 40 år har menighederne gjort brug af disse fortællinger, når de holdt gudstjenester.

I tiden mellem de første skrifter og det synode (kirkemøde), hvor Det nye Testamente endelig blev fastlagt, har der været mange forskellige skrifter i brug i menighederne som hellige skrifter.

For at man kunne være sikker på, hvad der var ret tro og ret lære, var man nødt til at være enige om, hvilke skrifter, der virkelig handlede om Jesu liv og gerninger og hvilke, der ikke gjorde! Derfor gik man i gang med at granske den mængde skrifter, der allerede var kendte og som blev brugt. Lige i begyndelsen af det 2. århundrede samledes man til en synode, hvor man besluttede sig for, hvilke evangelier Det nye Testamente skulle medtage, og hvilke der var forbundet med så stor usikkerhed, at de ikke kunne være rettesnor for de kristne. Nogle af disse kender vi stadig, vi kalder dem: de apokryfe evangelier – apokryf betyder; dunkel, skjult eller hemmelig, og de er altså ikke med i vores Det Nye Testamente.

Foruden evangelierne rummer Det nye Testamente også andre tekster, nemlig brevene, Apostlenes gerninger og Johannes Åbenbaring. Afslutningen af redaktionsarbejdet med at fastlægge hele Det nye Testamente varede frem til slutningen af det 3. århundrede, hvor det på kirkemøderne i Rom 383 og i Kartago 397, blev gjort til kanon, dvs. til rettesnor for de kristne menigheder.

Når man hører om f.eks. Markusevangeliet, så skal man ikke forestille sig, at det er skrevet af en mand ved navn Markus. Ej heller skal man forestille sig at det er én mands værk. Snarere må det være skrevet af en redaktionsgruppe, måske med Markus som "første fortæller".

Det nye Testamente er skrevet på græsk, hvilket var verdenssproget på Jesu tid. Mange af de græske tegn kender vi fra matematikken.

Vi kalder vores bogstavrække for "alfabet". Det kommer fra græsk, hvor de to første bogstaver hedder alfa og beta. Vi bruger også talemåden, når noget er vigtigt for en person, at "det var alfa og omega for hende, at...". Omega er det sidste bogstav i det græske alfabet. Jesus siger om sig selv i Johannes Åbenbaring, at han er Alfa og Omega, begyndelsen og enden.

Evangelium betyder "Det glædelige budskab" og evangelierne er fire fortællinger om Jesu liv og virke. Normalt siger man, at de tre første (Matthæus, Markus og Lukas) er de synoptiske evangelier, det vil sige, at de kan læses helt parallelt, hvorimod det sidste Johannesevangeliet ikke passer ind i den form. Johannes evangeliet er væsentligt anderledes fra de tre første. Der er brugt mange metaforer, og symbolsproget er også væsentlig forskelligt fra de synoptiske evangelier. Evangelierne er forholdsvis lette at læse, fordi de er udformet som levnedsskrivelser.

Tidsmæssigt forholder det sig sådan, at Markus er det ældste evangelium, så kommer Lukasevangeliet, Mattæusevangeliet og seneste Johannesevangeliet. Når evangelisterne afbilledes i malerier, i kirker eller på anden måde, har de tit en følgesvend, et attribut. Det siger noget om evangeliets indledning og det er meget sjovt, hvis man også kan tyde de symboler i kunsten.

Matthæusevangeliet

Evangeliet indledes med et stamtræ for Jesus Kristus, Davids søn, Abrahams søn. Som symbol har han en engel eller et menneske, netop på grund af stamtræet. Mattæusevangeliet er det af evangelierne, der har det tætteste forhold til Det gamle Testamente. Jesu stamtavle føres tilbage til Abraham, det jødiske folks stamfar, og ikke som Lukas gør det, ved at vise Jesu slægtsforhold helt tilbage til Gud, som jo er alle menneskers far.

Mattæusevangeliet falder i tre dele, alle begrænset af et geografisk område.

1. del er Jesu liv og undergerninger i Galilæa, 2. del er rejsen fra Galilæa til Jerusalem og 3. del er tiden i Jerusalem.

Tilsyneladende har Mattæusevangeliets forfattergruppe været meget glade for inddelinger.

Hele evangeliet er inddelt i fem store grupper, der alle indeholder en Jesus-tale!

Bjergprædiken i kap. 5

Udsendelsestalen i kap. 10

Lignelsestalen i kap. 13

Talen om brødrenes indbyrdes forhold til hinanden i kap. 18

Forudsigelsestalen i kap. 24.

Hvis man betragter evangeliet i sin helhed, så viser det sig, at Mattæusredaktionen, som de gode jøder de var, har villet have "deres" evangelium til at ligne Mose-loven mest muligt – Moseloven falder også i fem dele.

Evangeliet menes at være forfattet i tiden mellem år 80 og 100, og det er skrevet på græsk.

Markusevangeliet

Markus har som symbol en løve. Det har han fordi evangeliet indledes med:

”Der er en, der råber i ørkenen:

Ban Herrens vej,

gør hans stier jævne!”

- og i ørkenen høres normalt ikke andet end løvens brøl!

Evangeliet, som er det korteste og det ældste, lægger stor vægt på Jesu liv og virke. Det begynder med Jesu dåb i Jordanfloden. Langt det meste handler om Jesu gerninger, og det slutter med hans opstandelse. Evangeliet indeholder forholdsvis få Jesus-ord. Langt den største viden om Jesus får vi gennem underberetningerne og ved at “overvære” Jesus i samtale med sine modstandere. Det mest særprægede ved Markusevangeliet er det, der betegnes som Messias-hemmeligheden. Messias-hemmeligheden er det paradoks, at Jesus fortæller disciplene om sit sande virke i verden som Guds søn, men formaner dem om ikke at fortælle det til nogen (se f.eks. Mark. 9,9ff.). Meningen er, at forholdet mellem hans bestemmelse og hans gerninger skal være skjult for menneskene.

Evangelisten Markus, ham der har navngivet evangeliet, menes at være Johannes Markus, hvis mor var vært for en af de første kristne menigheder. Markus var med på en af de første missionsrejser sammen med Paulus.

Evangeliet er forfattet omkring år 70.

Lukasevangeliet

Lukas har som symbol en okse. Det har han, fordi evangeliet i 1. kap. fortæller historien om Zakarias, der som præst i Templet ofrer en okse. Det er i den forbindelse, at en engel bebuder ham, at hans kone Elisabeth skal føde en søn, nemlig Johannes Døbereren.

Lukasevangeliets forfattere har helt givet haft Markusevangeliet som forlæg, men når man sorterer Markusstoffet fra, er der noget tilbage.

Indledningsvist har evangeliet en alenlang stamtavle, der går helt tilbage til Adam.

Når det har været så vigtigt for Lukas at kunne føre Jesu aner helt tilbage til verdens skabelse er det for at vise, at evangeliet er for alle mennesker, ikke kun for jøder. Man kan også tydeligt se, at evangeliet især prædikes for ikke-jøder, idet jødiske forhold ikke har nogen nævneværdig plads i teksten.

Særstoffet hos Lukas er beretninger om Johannes Døberens barndom.

Navngiveren til evangeliet, Lukas, var en af Paulus' medarbejdere, nogle kilder mener, at han var læge. Evangeliet menes at være skrevet på græsk omkring år 100.

Johannesevangeliet

Når det er ørnen, der er symbol for Johannes, skyldes det, at evangeliet indledes med en prolog – en fortale, som benævnes Johannesprologen.

”I begyndelsen var Ordet,

og Ordet var hos Gud,

og Ordet var Gud.

Han var i begyndelsen hos Gud.

Alt blev til ved ham,

og uden ham blev intet til af det, som er.

I ham var liv, og livet var menneskers lys.

Og lyset skinner i mørket, og mørket greb det ikke.

Her fortælles, at Ordet var hos Gud, som vi normalt forestiller os er i det høje – ligesom ørnen er det. Ørnen er den fugl, der kan flyve højest.

Johannesevangeliet er ikke synoptisk som de tre andre er det. Helt fra begyndelsen skiller det sig ud ved Johannesprologen. I Johannesprologen føres Jesu slægt helt tilbage til verdens skabelse i 1. Mosebog. Johannes beskriver, hvordan Jesus har været med ved Verdens skabelse; "I begyndelsen var Ordet, og Ordet var hos Gud og Ordet var Gud..." (Joh. 1;1ff). Jesus introduceres som Guds Ord. Set ud fra den vinkel skal man læse resten af Johannesevangeliet. Det er også i Johannesevangeliet, at "jeg er-stederne" forekommer:

Jeg er den gode hyrde.

Jeg er det sande vintræ.

Jeg er vejen, sandheden og livet.

Det gamle Testamente beskriver Jahve (et af de navne Det gamle Testamente brugte om Gud) sig selv ved at sige: "Jeg er den, jeg er", da Moses spørger, hvem det er, der taler til ham. Jahve er ikke noget egenavn, men blot en måde at omtale Gud på.

Jesus gør lidt det samme ved at sige; Jeg er...,

Evangeliet er forfattet i en diaspora-menighed som er betegnelsen for de menigheder, der lå rundt omkring og som ikke tilhørte templet i Jerusalem. Det er helt sikkert grunden til, at evangeliet er så langt fra de synoptiske evangelier. Det menes at være skrevet efter år 100 og kan være tillagt Zebedæussønnen, Johannes.

Apostelens Gerninger

beskriver de oplevelser apostlene, først og fremmest Paulus, havde på sine missionsrejser rundt i Lilleasien. Apostlenes Gerninger er en beskrivelse af, hvordan de første kristne levede.

Brevene

kan med fordel deles i to grupper, nemlig dem Paulus tillægges og dem, der tillægges andre forfattere. Paulus skrev 13 breve som var tiltænkt de menigheder, som han på sine missionsrejser havde besøgt. Når der var gået et stykke tid efter besøget, fik menigheden et brev, som til tider kunne være ret hvast i tonen. Meningen var, at han ville holde dem fast i troen på, at Jesus var Messias – verdens frelser.

De syv breve, der ikke er forfattet af Paulus, er skrevet af andre apostle, der har rejst rundt for at fortælle om, at Jesus fra Nazaret var den ventede Messias.

Johannes Åbenbaring

Det sidste skrift i Bibelen er Johannes Åbenbaring. Det er ikke svært at læse, men det er svært at forstå. Skriftet handler om de sidste tider, om jordens undergang og om det himmelske Jerusalem. Det som Johannes betegner den verden, der skal komme. Skriftet handler om hvordan verdensdommen og om hvordan Lammet (= Jesus) får bogen med de syv segl og bryder seglene et for et.

Hvordan kommer man i gang med at læse i bibelen?

Hvad det først og fremmest handler om, når man skal i gang med at læse i bibelen er, at man har noget at komme efter. Det er ganske få, der er sluppet helskindet fra at begynde med 1. Mosebog 1, 1 og slutte med Johannes Åbenbaring 22, 21.

Og her kan det være godt med en "dåseåbner".

En bibelsk dåseåbner er noget, der åbner bibelen på en sådan måde, at indholdet er tilgængeligt for læseren!

Der er mange forskellige angrebsvinkler, når bibelen skal præsenteres for "nye læsere".

Grundlæggende er der to veje, enten at starte med at læse en bibeltekst og så derfra gå videre til andre tekstgenrer, eller man kan starte i en verdslig tekst/et billede/en sang og så derfra gå ind i bibelen.

Fra bibel til udlægning

Historien om den barmhjertige Samaritaner er et godt eksempel. Fortællingen læses, og man kan så fortælle, hvad det kan betyde i dag. Man skal huske på at holde udgangspunktet fast, nemlig bibelen,

Fra tekst til bibel:

Udgangspunktet er en tekst/et billede/en tegneserie-stribe/ en sang/en reklame eller hvad man nu har fundet, der viser en side af at være et menneske. F.eks. er "Sten & Stoffer", "Radiserne" og "Homo Metropolis" alle tegneseriestrider, der ofte har en religiøs undertone. Med udgangspunkt i temaet fra f.eks. tegneserien bruger man en "Bibelnøgle" til at komme ind i bibelen med. (Bibelnøgler er opslagsværker, hvor enkelte ord eller kerneudtryk er ordnet alfabetisk.) Nøglen vil angive bibeltekster, hvor det pågældende emne er beskrevet. Når man først er kommet ind i det bibelske univers, kan man ved hjælp af bibelens eget noteapparat komme rundt i både Det gamle og Det nye Testamente.

I stedet for en bibelnøgle kan man også bruge computerudgaven af Bibelen – dét fanger mange!

Øvelse

Bibel-Jeopardy

Spillepladen kopieres på en overhead-transparent. Der vælges tre deltagere, der hver udstyres med en bibel i fast indbinding. Ligesom i TV-udgaven vælger én af de tre kursusedtagere en kategori og et antal points. Quiz-masteren læser spørgsmålet højt, og den af kursusedtagerne der kan svare, klasker bibelen sammen med et smæld. På den måde kan det afgøres, hvem der svarede først.

Points gives således:

Svares der korrekt, får man de antal points, som spørgsmålet er værd.

Svares forkert fratrækkes samme antal point.

Det er mest praktisk, hvis der er en dommer/pointtæller til at føre regnskabet.

Man kan udvide legen ved at dele hele holdet ind i tre grupper og så vælge en "talsmand" for holdet til at klaske med bibelen. Hvis én fra holdet har et svar, markerer vedkommende til sin talsmand, som klasker bibelen sammen.

Gruppen svarer som helhed.

Note:

Øvelsen kan være en god indledning, fordi kursusholderen kan danne sig et overblik over hele holdets niveau. Var der mange "fingre i vejret" eller kunne deltagerne slet ikke svare. Man kan så tage hensyn til kursusedtagernes vidensbank i det videre forløb.

Spørgsmål:

	<i>Personer i Ny Testamente</i>	<i>Personer i Gl. Testamente</i>	<i>Det Gamle Testamente</i>	<i>Det Ny Testamente</i>	<i>Jesus</i>
100 POINT	Han skrev Juleevangeliet	Han fik fire stentavler af Gud	Antal bøger i Det Gamle Testamente	Antal bøger i Det Ny Testamente	Bønnen Jesus lærte os
200 POINT	Han døbte Jesus	Han vandt sin kamp med en stenslynge	Sproget GT er skrevet på	Jødernes henrettelsesmetode	Byen hvor Jesus blev født
300 POINT	Han fik 30 sølvpenge for at forråde Jesus	Bibelens første morder	Her var Israelitterne slaver	Det sidste skrift i NT	Antallet af disciple
400 POINT	Han skrev 13 breve	Det regnede på hans båd i 40 dage	Den fik Eva til at spise af en frugt	Evangelisterne	Jesus blev korsfæstet sammen med dem
500 POINT	Han var kejser da Jesus blev født	Isaks tvillingesønner	Antallet af Mosebøger	Den går lettere gennem et nåleøje end en rig kommer i himmelen	Jesus sammenlignes ofte med dette dyr

Bibellege

Dette afsnit er her, hvor man som instruktør/underviser kan få lov til at sprælle. Der er en række forslag du kan plukke af, eller du kan finde på selv. Der vil nok ikke være tid til at vise alle forslagene, men du kan tage fat på nogle af dem. Resten kan du sprede rundt i din undervisning, som en lille "gag", hvis det hele skulle blive for tungt.

A

Fortæl historien om soldaten, der træffes på bageste række i kirken, siddende med et spil kort i hånden. Han kommer op til den øverstbefalende, som spørger om han har mistet forstanden, sådan at spille kort i kirken. Han svarer, at han er en mand med en meget lille forstand, så han kan ikke læse i sin Bibel, men at hans mor har lært ham, at når han ser:

- Esset i et spil kort, så skal det minde ham om:
at der kun er én hellig bog – Bibelen.
- 2'er: At den er opdelt i to testamenter
- 3'er: At Gud er treenig – Far, Søn og Ånd.
- 4'er: At der er fire evangelier
- 5'er: At der var fem årvågne brudejomfruer, der var rede
- 6'er: Gud skabte Verden på seks dage
- 7'er: Og Han hvilede på den syvende dag og den skal også være hellig for os.
- 8'er: Otte mennesker blev reddet fra Syndfloden: Noah + familie
- 9'er: Ni af de spedalske vendte ikke tilbage for at takke Gud
- 10'er: Ti Spedalske blev helbredt
- Knægt: (Tag klør-knægt fra) De tre knægte er de tre soldater, der var ved foden af Jesu kors.
- Dame: Jesu mor og de tre kvinder, der fandt graven tom Påskemorgen.
- Konge: Herodes og de Hellige tre konger.

356 "øjne" i et spil kort. Antal dage på et år.

52 spillekort: Antal uger på et år.

12 billedkort: Antallet af måneder på et år.

Spar: Indgangen til graven

Ruder: Verdenshjørnerne

Klør: Korset

Hjerter: At man skal huske at have Gud i sit hjerte.

– hmmm!! sagde den øverstbefalende – du tog knægten fra, hvorfor gjorde du det?

– Jo sagde soldaten, Klør-knægt minder mig om Judas, forræderen!

Naturligvis gik soldaten fri for straf.

B**Computeren**

Man kan få Bibelen på disketter/cd-rom.

Den er ret sjov at lege med og er en god "dåseåbner" til Bibelen.

Man kan anlægge mange forskellige søgekriterier, f.eks.

Forekomster af et bestemt ord

Søgning af et skriftsted, hvor man kan huske nogle enkelte ord

C**Børnebibler**

En god øvelse er, at finde den samme fortælling i de forskellige udgaver.

Prøv at sammenligne sprog, sproglige billeder mv. Hold altid de alternative udgaver op mod den autoriserede udgave!

D**Musik-cd**

"Dejlig er Haven" er en cd med musik til Johannes Møllehaves gendigtning af Bibelen. Musikken er skrevet af div. danske kunstnere, f.eks. Peter Belli, Sebastian og Love Shop,

E**Salmebogen**

Salmebogen, Syng Blåt, March & Lejr indeholder alle salmer, hvoraf nogle er gendigtninger af bibeltekster. Det er sjovt at prøve at finde de tekster, de forskellige salmer/salmevers omhandler.

F**Billeder**

Kulturens billeder kan også være bibelgengivelser. Det behøver ikke kun at være gamle billeder, hvor det er helt oplagt, at det er en bibelsk situation, der er skildret, som f.eks. Den sidste nadver. Mange nutidige billeder har også en kristen undertolkning. Prøv især at se på reklamebilleder. Det kræver, at man kender til billedtolkning, at kunne lave denne øvelse, men kan man det, er der meget at hente!

Blåt KERNEkursus

3. modul

Børn og forkyndelse

Råd og vejledning

Lektionsplan

Mål

Det er målet med dette modul om Børn og forkyndelse, at kursusedtagerne:

- får en forståelse af, hvad forkyndelse betyder i FDF
- kan tilrettelægge og afvikle forskellige andagter for børn i forskellige aldre

Eksempel på modulplan

Min	Total	Hovedpunkt	Indhold	Bemærkninger
10	10	Fortæl en historie	Start med en genfortælling fra bibelen – gerne en ukendt.	
10	20	Samtale om målet	Fortæl deltagerne, hvad målet er for modulet. Fortæl også om, hvordan du har tænkt dig, at I sammen skal nå det mål. Fortæl også om hvad forkyndelse er og om FDFs formål.	<ul style="list-style-type: none"> · Det er vigtigt, at du opfordrer til spørgsmål undervejs, således, at det ikke bliver "enetalet" fra dig · Det er vigtigt, at du hele tiden kommer med eksempler for at lette undervisningen.
15	35	Teori Hvad forstår børn i forskellige aldre?	Giv deltagerne en fornemmelse af, hvordan børn opfatter på forskellige alderstrin.	Brug deltageres egne erfaringer
15	50	Teori Hvad er en andagt?	Fortæl hvad en andagt er og hvad den skal indeholde	
15	65	Teori Andagter for børn	Gennemgå forskellige typer andagter, og kom ind på hvorfor det er vigtigt at vælge forskellige andagtstyper	
15	80	Øvelse nr. 1 Tidsdisponering	Der skal her blot laves en tidsplan med angivelse af indhold, og stikord til indholdet.	Deltagerne skal arbejde enkeltvis
20	100	Teori Hvordan kommer man i gang med at lave andagter selv?	Gennemgå eksempler på, hvilke indgangsvinkler man kan anlægge.	<ul style="list-style-type: none"> · Lad deltagerne selv komme med forslag · Brug evt. en flipover til at samle ideerne på
30	130	Øvelse nr. 2	Deltagerne inddeles i grupper af passende størrelser. Hver gruppe skal nu forberede en andagt efter på forhånd fastlagte kriterier.	<ul style="list-style-type: none"> · Fortæl i dit oplæg, at én eller flere af grupperne skal holde andagten for de andre
15	145	Præsentation	En eller flere grupper holder andagt for de andre.	Det er meningen, at hele andagten holdes og ikke blot gennemgås mundtligt.
5	150	Afrunding	Udlever materiale.	

Introduktion

FDF's formål er at møde børn og unge med evangeliet om Jesus Kristus, og derfor bør forkyndelsen indgå som en naturlig del af samværet med børnene i FDF.

Når man taler om "at møde" så er det ikke kun den slags møder, man har skrevet op i sin kalender, men mere dét at børnene "oplever" evangeliets budskab om, at Jesus er Guds søn og verdens frelser.

Forkyndelse er andet og mere end at fortælle om Jesus. Forkyndelse er også den måde, hvorpå vi omgås hinanden i FDF.

Det følgende handler om, hvordan vi forkynder for børnene og de unge i FDF – om hvordan vi holder andagt.

Når vi holder andagt med børnene til klassemøderne, er andagten den anledning vi har til at være stille, så vi kan komme til at koncentrere os om Gud. Det betyder ikke, at der er dømt hængemule, men at børnene kender de spilleregler der er, når vi holder andagt. Derfor er det vigtigt, at andagterne falder naturligt ind i klassemødet og ikke bliver et underligt efterhæng, der lige skal med for at lederens samvittighed er god.

Det er vigtigt at holde fast ved, at andagten er der, hvor vi i fællesskabet mindes, husker og deler evangeliet med hinanden. Andagten er en hyggestund, hvor der er ro på!

Ganske som det er med at lære at køre på cykel, er det med at lave andagter: man skal selv have fat om det for at lære noget.

Teori

Børns religiøse vilkår

De børn der kommer til os i FDF møder frem med meget forskellige forudsætninger – også når det gælder kendskab til kristendom og kirke. Tidligere tiders kristne enhedskultur i Danmark, hvor morgensang og Fadervor var en helt naturlig del af børnenes hverdag, er nu afløst af en flertydighed og en deraf følgende traditionsforvirring, kan man kalde det.

På trods af, at børn i dag oplever sekularisering og traditionsforvirring rumsterrer de store livsspørgsmål alligevel i børnene. Hvordan blev verden opfundet? Og af hvem? Hvor kommer man hen, når man dør?

At vores samfund er pluralistisk, altså flertydigt, betyder, at vi nu er nødt til at foretage et valg, også med hensyn til tro. FDF's formål er et tilbud til børn og unge om at komme med i et fællesskab, hvor vi én gang for alle har defineret vores trosgrundlag, og hvor vi som ledere gerne stiller os til rådighed for børnene. Meningen er ikke, at vi som ledere skal være missionærer i den forstand, at vores formål er at "bringe børnene til tro". Som ledere skal vi give mulighed for, at børnene kan komme til at opleve hvad evangeliet betyder for os i vores liv.

Børns alder og børns forestilling om Gud

Når vi planlægger aktiviteter til klassemøderne i FDF, differentierer vi sværheden efter, hvor gamle børnene er, og hvad de har af forudsætninger for at forstå den givne aktivitet. Puslingen kan ikke lære at binde det "tyrkiske sækkebåndsknob", hvor meget man end herser – væbneren kan. Det giver næsten

sig selv. Den rutinerede leder ved instinktivt, hvad man kan præsentere af aktiviteter for børn i en bestemt alder.

Helt på samme måde er det med forkyndelsen. Her skal man også lige have for øje, hvad børnene forstår, og hvad de forestiller sig, når man taler om "Gud".

For lige at give et rids af udviklingen i, hvad det er for et "billede", der viser sig inde i hovedet på barnet, når de tænker på Gud, følger her en kort oversigt.

For det mindre barn (puslinge- tumlingealderen) er Gud en forlængelse af forældrene. Gud er en usvækket far/mor-figur, der kan alt.

De fleste børn vokser op med en erfaring af, at mor og far kan klare alt, og at man trygt kan søge til dem og få løst alle sine problemer. Efterhånden viser det sig naturligvis, at der er ting og sager som forældrene ikke magter at styre. Det er dette "link" børnene fører over til Gud – Gud kan alt, og Gud bliver en art Superfar/mor. Gud er ophav til ALT på jorden, alt det vi normalt tillægger Guds skabermagt, så som mennesker, blomster, træer, fugle, ja hele verden.

Hvis det mindre barn skal fortælle, hvordan Gud ser ud, vil det formodentligt sige noget om, at det er en mand, at han er gammel – måske med lange, hvide klæder og med et langt hvidt skæg. Det hvide hår og skæg er med til at fastholde hans umådeligt høje alder og klogskab.

Når man skal forkynde for de yngste, skal man lægge sine fortællinger op ad børnenes forestilling om Guds væsen, således at børnene kan overføre deres eget gudsbillede på fortællingen/salmen/billedet/filmen eller hvad nu det er.

Barnet forestiller sig så, at Gud er den, der tager sig af de helt overordnede ting, så som Himmelen og Jorden.

Små børn forstår ikke abstraktioner, så når de skal forstå noget, er det vigtigt, at det bliver meget konkret for dem. Når der skal fortælles en bibelhistorie, skal der bruges mange sproglige billeder, så de har noget at holde deres tanker og koncentration fanget af. De små børn er glade for at få lov til at røre ved noget, fordi de stadig lærer mange ting gennem deres følesans.

Piltens forestilling af Gud er funderet i opfattelsen af, at Gud udover at være Skaberen også er den, der passer på det hele og at han gør det med stor omhyggelighed.

I piltens hverdag er de begyndt at skulle være ansvarlig for deres egne gerninger. En pilt slipper ikke så let af sted med at hævde "Øhh, det var bare noget jeg kom til..." Barnet kender efterhånden konsekvensen af sin adfærd og ved, at det kan blive korrigeret, hvis det ikke gør, hvad der forventes af det. Naturligt tænker pilten, at sådan må det jo også være med Gud. Hvis han ikke får sin vilje, så straffer han vel også..

Vigtigt er det at bemærke, at pilten ikke lader sig besejre/overvinde af virkelighedens mørke, idet pilten stadig forestiller sig, at den/det gode vinder. Gud beskytter mod det onde og kræver det gode. Derfor er det bedst at være på Guds side.

Piltene begynder at stille kvalificerede spørgsmål om Gud for at få billedet af Gud til at stå klarere i hovedet.

Piltene kan tegne Gud som to store hænder, der holder jordkloden, eller som et par kæmpeører – altså superalmagt.

Når "børnene" bliver ældre, seniorvæbnere og opefter, ændrer deres gudsopfattelse sig også.

Gud er ikke længere den rare gamle mand med skægget, der bruger hele dagen på at sidde på en sky og skabe smukke blomster. Gud er blevet en mere personlig Gud. Han er blevet til en slags indre virkelighed, og hvis man spørger om,

hvordan han ser ud, vil man sikkert få svar i retning af at Gud er lys/kærlighed/magt/kraft. Gud har også holdt flyttedag, således at han ikke længere bor i Himmelen.

De ældste børn kan glimrende tænke abstrakt, og de kan arbejde med flere forskellige virkeligheder på én gang. De kan f.eks. sammenligne deres egen virkelighed med andres og derfor kan de sætte sig ind i, hvordan andre mennesker har det. Det kan det lille barn ikke.

Hvordan laver man en andagt?

Når man skal lave en andagt, er der fire ting man skal gøre sig klart, før man begynder;

- 1 Børnenes alder. Hvor gamle er de børn, der skal laves andagt for? Der er nemlig meget stor forskel på, hvad børn forstår i en given alder.
- 2 Hvilken slags andagt det er, man vil lave. I det følgende omtales tre forskellige slags: mødeandagt, aktivitetsandagt og oplevelsesandagt.
- 3 Man skal finde en indgangsvinkel til at komme i gang med andagten.
- 4 Man skal finde ud af, hvad andagten skal handle om, altså hvilket tema, grundbegreb el.lign. andagten skal indeholde.

Det er ikke nødvendigt at finde ud af disse ting i den nævnte rækkefølge. En absolut brugbar fremgangsmåde er først at finde indholdet og så derefter finde den form man vil benytte sig af. Hvis man f.eks. gerne vil holde andagt om "Konger" kan man først søge information (bibelsteder, fortællinger, billeder), derefter kan man finde ud af, hvilken form for andagt man vil lade det hele munde ud i, skal det være en fortælling, et mimespil eller... der er et utal af muligheder.

Andagtstyper

Forkyndelse betyder at sige noget videre, og det man siger videre, er det man selv tror på. At forkynde evangeliet for børnene i FDF er, at man som leder fortæller hvad man selv tror, ikke andet – det er dét, der på én gang gør det let og svært!

Forkyndelse er ikke lange teologiske udredninger med lange og udviklede problemstillinger, hvor man skal kunne give svar på ALT. Forkyndelse er at fortælle hvorfor man selv tror på Gud og hvad det betyder for os, at vi er kristne. Der er ingen der har patent på, hvordan man holder en andagt.

Hvis man er vokset op i FDF eller i en anden kristen børne- og ungdomsorganisation, har man helt sikkert oplevet en del andagter. Nogle har fænget, nogle har frastødt og en del har sikkert ikke gjort indtryk overhovedet. På trods heraf har man ganske ubemærket gjort sig notater om, hvad en andagt er for noget. Alle mulige indtryk som man måske ikke kan gøre rede for sprogligt, men som ligger inde i hjernen, og som man kan trække på, når man selv skal til at i gang med at holde andagt.

Selvfølgelig bliver ens egne andagter præget af, hvordan de andagter har været, som man har oplevet, men det er vigtigt at man så at sige sætter sit eget fingeraftryk på dem, så de bliver personlige og dermed vedkommende for børnene. Hvis man tænker på nogle af de gode andagter, man selv har været "udsat" for gennem tiden, vil de, man husker være dem, hvor man har kunnet mærke, at de var vedkommende for den, der holdt andagten.

I det følgende vil den gennemgående opfordring da også være, at lave sine andagter selv.

Det skal ikke forstås sådan, at man ikke MÅ finde og bruge de færdigkogte andagter, der udkommer i diverse andagtsmaterialer, men blot som en meget

mild pression til selv at komme i gang. Det er nemlig først, når man selv har en aktie i andagten, at den bliver vedkommende for én selv og dermed for éns tilhørere. Med hensyn til de færdigproducerede andagter, så danner de som oftest et glimrende fundament at tage udgangspunkt i, men de skal altså lige ind i éns eget system og vende, for at det bliver helt godt!

Bedst er det at kalde det for andagt, for det er jo lige det præcis det, det er – andagt er jo anledningen til at tænke på Det med Gud og os. Indledning eller afslutning kan være meget andet, f.eks. at krydse sig af på mødetavlen.

I det følgende vil der blive beskrevet tre forskellige typer andagter.

Mødeandagt

er andagten der bruges mest i FDF, bl.a. til det ugentlige klassemøde, og den varer ca. 10-15 minutter. Den har gerne den samme liturgi, altså køreplan fra gang til gang:

en bibeltekst med en kort udlægning af teksten, eller en bibelfortælling

en bøn – tit fadervor, men kan også være en fri bøn

en eller to salmer.

Det kan være en fordel at gå frem efter en på forhånd fastlagt plan, så man ikke holder andagt over den samme bibeltekst flere gange på et år, men hele tiden finder nye historier fra bibelen.

I FDF arbejder vi med begrebet “klassemødets treklang”, som handler om, at det enkelte møde er bygget op om en trekant bestående af ritualer, aktivitet og forkyndelse, men selve forkyndelsen kan køres efter samme skabelon.

Mødeandagten er for de fleste den eneste kendte form for andagt, og den kan da også varieres på et utal af måder, afhængig af hvilke elementer man putter ind i den.

Hvis man ikke er så rutineret i at holde andagt, er mødeandagten den mest let tilgængelige form for andagt.

Aktivitetsandagt

En aktivitetsandagt er forkyndelse, der er sat ind i en aktivitetsramme. De fleste aktiviteter kan bruges, men man skal altid huske på, at det er forkyndelse. Man skal også holde sig for øje, at børnene er klar over, hvad sigtet med aktiviteten er.

Der er mange muligheder for at lave en spændende og udfordrende aktivitetsandagt for børnene, f.eks. kan man lave et forkyndelsesløb, journalistøvelse fra år 33, en salmevideo, kirkeskattejagt eller en udendørs kirke.

Som ved alle andre aktiviteter i FDF, skal man ved aktivitetsandagter meget nøje holde sig for øje, hvilken målgruppe aktiviteten er beregnet til, så aktiviteten tilpasses de børn, der er målgruppe.

Aktivitetsandagten tager al tiden på et klassemøde. Aktivitet og forkyndelse smelter så at sige sammen, så det ikke er til at sige, hvor det ene stopper og hvor det andet tager over.

Faldgruben ved aktivitetsandagterne er, at man kan have vanskeligt ved at nå frem dertil, hvor budskabet står klart for børnene. Ofte får man en god idé til en aktivitetsandagt, man går i gang med at planlægge, hvordan man vil servere den for børnene. Man finder ting og sager frem og man laver aftaler om dette og hint med en masse mennesker – men i farten glemmer man måske det egentlige, nemlig: Hvad er budskabet? Hvad er det man gerne vil fortælle børnene om Gud? Hvordan sørger man for, at det bliver en helt naturligt integreret del af aktiviteten.

Oplevelsesandagt

I modsætning til mødeandagten og aktivitetsandagten er oplevelsesandagten en mere "enkel" andagtsform. Med enkel forstås her, at de virkemidler der bruges er usproglige. Der er ikke så mange forklaringer og ikke så megen tekstudlægning som i de to tidligere beskrevne andagtstyper. Som navnet siger, er det meningen, at børnene gennem deres sanser skal tilegne sig en stemning, der pirrer deres følelser. En oplevelsesandagt skal give en følelsesmæssig oplevelse, en oplevelse af Guds nærvær.

Elementer som stilhed, instrumentalmusik, lysbilleder og levende lys er gode til at give en intens stemning, også stedet kan have betydning. Normalt foregår andagten i det rum, hvor selve klasse mødet finder sted. Til en oplevelsesandagt kan man med stor fordel finde et andet og (ofte) mere spændende rum at holde andagt i. F.eks. kan man holde andagt i kirketårnet, et underligt lille rum under trappen, eller hvor der nu er mange krinkelkroge. Man kan også være udenfor – f.eks. vil en aftenandagt ude på kirkegården helt sikkert være ud over det sædvanlige.

En oplevelsesandagt kan også være totalteater, hvor deltagerne undervejs spiller sig gennem f.eks. en bibeltekst. Totalteater er en glimrende form for oplevelsesandagt, idet børnene så at sige oplever selv at være der. Hvis man én gang har stået i "folkemængden" og råbt: "Korsfæst ham! Korsfæst ham!" er det en oplevelse, man ikke glemmer.

Hvis totalteater skal fungere, skal deltagerne kende fortællelinjerne i historien. Det er ikke nødvendigt, at børnene kender fortællingen i detaljer, men det er meget vigtigt, at der er ledere, der kan få fortællingen til at skride frem, det vil sige, at lederne skal vide hvordan man skal komme videre.

Det er en god idé at have forberedt nogle rekvisitter til andagten, men en oplevelsesandagt behøver ikke at være det store udstyrsstykke. F.eks. er et viskestykke om hovedet og et kosteskaft i hånden en glimrende hyrde. Det er ikke rekvisitterne der skal bære, men oplevelsen.

En oplevelsesandagt bør ikke vare mere end omkring 30 minutter.

Bibeltekst

Når man finder sin bibel frem for at vælge tekst til en given andagt, kan man vælge flere forskellige søgekriterier, det kan være: historier som man holder af, dem man ikke kan udstå, dem der gør én glad, dem der gør én ked af det eller dem man ikke forstår. Faktisk kan der komme nogle rigtig gode andagter ud af det, hvis man tager udfordringen op omkring de historier, som man ikke kan/vil forstå, fordi man også selv er søgende med hensyn til, hvad tekstens budskab er. Man kan også arbejde sig den anden vej og starte med en idé til et tema og så enten selv komme på den bibeltekst, der passer til eller også bruge nogle af alle de hjælpemidler der findes. F.eks. er der udgivet en lang række "Bibelnøgler", hvor man kan søge efter ord og få oplyst den korresponderende bibeltekst.

Musik

Musik og sange, hvad enten det er salmer, sange, klassisk musik, kirkemusik, rock, country, house eller hvad man nu kan forestille sig af musikalske genrer, kan de bruges til andagter.

Musik og sange vækker følelser, og de fleste kender fornemmelsen af, at en bestemt melodi vækker følelser og minder – hvem husker ikke den melodi man dansede til da man mødte kæresten, eller hvad med filmmusik, man kan næsten se filmen på sin indre videoskærm igen, når man hører musikken.

Man skal naturligvis vælge den musik, der leder tankerne hen på evangeliets budskab, og faren er, at det man selv synes virker, kan have en modsat virkning på andre.

Inden man kaster sig ud i de helt store eksperimenter med at bruge musik til andagter, kan man forsøge sig med nogle af de mere træfsikre, f.eks. kan man vælge "Kald det kærlighed" med Lars Lilholdt, hvor teksten serverer det hele på et sølvfad. Det er også tit lettere at bruge klassisk musik frem for moderne musik – men det handler blot om at øve sig.

Salme

For at en salme virkelig er en salme og ikke "kun" en sang, må man kræve, at den "fortæller" om Gud og mennesker, når man synger/læser den. Når man læser en salme får man tit bedre fat i tekstens indhold. Selv salmer man kan udenad, kan være vanskelige at gengive indholdet af. Man har ligesom slået hjernen fra når man synger.

En salme kan glimrende være tekstgrundlag for en andagt. Tænk bare på "Dejlig er Jorden", "Bliv hos os, når dagen hælder" eller hvad med "Nåden er din dagligdag"?

En salme, som man har sunget mange gange, kan være en god idé at se lidt nærmere på. F.eks. kan man nærlæse "velsignelsessangen" M&L 81 – hvad betyder den i grunden for os? Genkendelsens glæde, når man pludselig skal til at synge en salme, hvor man har fået gennemgået teksten, er rar!

En salme som man aldrig har sunget kan ligeledes være indgangsvinklen, netop fordi man aldrig før har sunget den og derved skal til at opdage den.

Bøn

Bøn er en helt uundværlig del af en andagt. Den bøn vi kender bedst er Fadervor. Hvis man tager fat i Fadervor vil man opdage, at den består af syv bønner. Disse syv bønner kan blive til syv andagter, eller man kan tage dem alle på én gang, helt som man har lyst til og efter hvad børnene har forudsætninger for at forstå. F.eks. vil bønnen "Forlad os vor skyld, som også vi forlader vore skyldnere" være en glimrende indgangsvinkel til en andagt, for hvad betyder det i grunden, at vi skal tilgive vores "næste", fordi Gud tilgiver os?

Man kan også lade børnene selv formulere bønner, som man kan tage udgangspunkt i.

Når vi beder, taler vi med Gud, og det er vigtigt, at vi lærer børnene at man kan tale med Gud om alting, fordi Gud faktisk godt ved det hele, også førend vi siger det til ham.

Det at bede eller tale med Gud er vigtigt at give børnene som redskab.

Her og nu

Til tider kan man være heldig at finde indgangsvinklen lige her og nu under et klassemøde. Der kan opstå en situation, som det er helt oplagt at knytte forkyndelsen an ved. Tænk blot på en pose slik, der skal deles lige mellem piltene; Hvad gør man når der er ti stykker slik tilbage, men der er 15 pilt? Der vil altid opstå tvister, hvor der er mange børn samlet, og hvis man har øjne og ører med sig, vil man kunne få god inspiration til forkyndelsen. Det kræver naturligvis, at man selv har godt styr på, hvad kristendommen indebærer, ellers kan man let komme på dybt vand. Det kan dog ikke anbefales at satse på, at der opstår en brugbar situation i løbet af mødet, men bare være klar til at aflyse den andagt man har forberedt, hvis der kommer noget, der er mere vedkommende end det man lige havde forestillet sig. Når man bruger situationer fra klassemøderne, skal man være meget omhyggelig med ikke at udstille børnene. Langt de fleste børn har det lidt ligesom Peter Plys, der helst vil høre en historie om sig selv, men ingen børn har lyst til at blive sat i spotlyset og få en negativ oplevelse ud af det.

Bøger og avisartikler

Der findes mange bøger, som tager udgangspunkt i historierne fra GT eller NT, f.eks. har Gyldendal udgivet Cecil Bødkers "Marias søn – drengen" og "Marias søn – manden".

Der findes mange gode bøger både for børn og for voksne, der er gendigtninger af de kristne grundfortællinger. Det sidste skud på den stamme er Verner Ficher Niensens bog om forkyndelsen i Astrid Lindgrens forfatterskab. Her findes kristne udlægninger af de fleste af Lindgrens fortællinger.

Når man først er blevet opmærksom på, at man kan hente inspiration i litteraturen også, kan man finde indfaldsvinkler til andagter i næsten alt man læser.

Der er også udgivet en litteraturnøgle, hvor en bestemt bibeltekst sammenstilles med henvisninger til verdslig litteratur.

Når man læser avis, bliver man præsenteret for alle sider af den menneskelige tilværelse, og derfor kan man naturligt tage udgangspunkt her, når man skal finde ideer til at holde andagt over. Man kan både bruge selve artiklen og det meget rige udbud af billedmateriale, aviserne indeholder.

Tv-udsendelse – Film

Fjernsynet er næsten fast inventar i alle stuer og mange unge mennesker har tv på deres eget værelse. Det vil sige, at kikkeriet er en helt naturlig måde for børnene i FDF at tilegne sig viden på, og de er ret skrappe til at aflæse og forstå dette medie. De er faktisk i stand til at tolke billeder langt mere sikkert end mange af deres ledere er! Og det kan man glimrende udnytte i forkyndelsen. Christian Brogaard har beskrevet en række forløb, hvor man bruger musikvideoer i forkyndelsen. Han gennemgår billedsproget i nogle af de helt nye musikvideoer. Det er mest anvendeligt for de ældste børn, fra seniorvæbnerne og opefter.

Så er der jo alle de undervisningsfilm, der handler om Bibelske fortællinger – f.eks. filmen "De ti bud"! Det tager meget tid, hvis man vil vise børnene film, men man kan godt tage et udpluk fra en spillefilm, f.eks. kan man vise Moses der fører Israelitterne ud af Egypten som et udpluk fra marathontilfilmen "De ti bud". Nogle gange er det befriende at kunne vise billeder!

Mennesker

Til tider kan mennesker, som man ser på gaden, caféen, i bussen eller et andet sted være indgangsvinklen til andagten. Det kan være det glade barn, narkomanen, de nyforelskede eller den gamle mand, der fodrer ænder i parken, alle har de en historie og er Guds skabninger.

Kirkeinventar

Prædikestol, døbefont, orgel, sakristi, våbenhus, kirkeskib, messehageler, alter og knæfald er alle oplagte ting at tage udgangspunkt i, når man skal lave en andagt. Hvis man er så heldig at være i nærheden af en kirke, som man har adgang til, er det en god idé at lade børnene røre ved tingene og komme med deres bud på, hvad det skal bruges til. Mange, især gamle kirker, har udsmykninger på alter, døbefont eller prædikestolen. Det er ofte de kristne symboler eller fortællinger fra bibelen, der er brugt som udsmykning – og her er mange gode ideer at hente.

Billeder

Et maleri, et fotografi, et lysbillede eller en tegning kan give associationer til at belyse evangeliet udfra en helt ny og anderledes side. Ligesom med film/tv kan det være godt at bruge billeder i andagten, så alle får muligheden for at se og opleve med deres egen begrebsverden. Hvis man forbereder sig godt og øver

sig, kan man få stor glæde af at vise billeder for børnene. Det behøver ikke nødvendigvis at være et "kristent billede" man bruger. Udfordringen kan være at få børnene til at se evangeliets budskab i kulturens billeder. Det er en hel viden-skab at "læse og forstå" billeder, så en tur på biblioteket kan hurtigt give en introduktion til billedanalyse.

Oplevelse

Ledere og børn kan have haft forskellige oplevelser enten sammen eller hver for sig. Og en sådan oplevelse kan glimrende bruges som oplæg til en andagt. Hvis det er noget, som man har oplevet sammen med børnene, vil det være en god idé ikke at vente for længe med at bruge oplevelsen, da den ellers kan være blevet glemt eller der kan være kommet nye børn til, der ikke har den fælles oplevelse med de andre børn.

Tema

Der kan også være forskellige temaer, som man kunne tænke sig at tage op. Om det er "Krig og Fred" eller "Opstandelsen" er i grunden ligegyldigt. Det behøver ikke at være eet fikst og færdigt tema, hvor alle delene smelter sammen til en højere enhed. Temaet kan glimrende være "konger" eller "Peter", hvor man finder forskellige steder fra Bibelen som handler om det pågældende tema. Det handler bare altid om, at den eller de der skal lave andagten, selv synes ideen er interessant og spændende. For hvis ikke man selv holder af andagten, er der sikkert heller ikke andre der gør, og så skal man naturligvis sørge for, at budskabet om Jesus Kristus kommer frem, ellers batter det jo ikke noget.

Hvad kan en andagt indeholde?

Hvad en andagt skal indeholde er afhængig af tid, sted, børnegruppen og af, hvordan resten af mødet er forløbet.

Bibeltekst

Ligegyldig om der læses op eller genfortælles, er det vigtigt at fortælle, at historien kommer fra bibelen, og ikke er noget vi selv har fundet på. Start med at vise bibelen og fortæl, at historien kommer herfra. Hav også gerne bibelen i hånden mens historien genfortælles.

Netop det at kunne fortælle frit, gør det nemmere at holde børnenes koncentration fanget, og historierne bliver også mere levende.

Når en historie skal genfortælles, skal man starte med at læse historien flere gange for sig selv og evt. skrive nogle stikord, der gør det nemmere at huske historien. Det er ligeledes vigtigt at finde ud af, hvordan man vil starte, og ikke mindst finde ud af, hvordan man vil slutte historien. Det er desuden en god idé at fortælle historien for spejlet, hunden eller en god ven inden du fortæller for børnene.

Bøn

Bøn er at snakke med Gud, og der findes ikke en opskrift på, hvordan det skal gøres.

FDF har udgivet bogen "Bønner for børn og unge", Unitas forlag 1993, og i den er der bønner, som er aldersopdelt, men også i Syng Blåt og salmebogen findes der bønner, man kan bruge.

Hvis man har mod på det, kan man forsøge sig med fri bøn. Hvis ikke man er fortrolig med denne genre, er det, ligesom når man genfortæller, en god idé at have tænkt bønnen igennem og vide hvordan bønnen startes og slutes.

Til bøn hører også Fadervor, bønner som Jesus selv har lært os. Han sagde, at når vi beder den, har vi bedt om alt og behøver ikke yderligere bønner.

Salmer

At synge sammen er godt, dels fordi alle kan være med til at synge, dels fordi sang er en nem måde at sige noget indviklet om Gud på.

I både M&L og Syng Blåt findes der mange gode salmer. Vær opmærksom på, at der ikke behøver at stå Gud eller Jesus i en sang, for at det er en salme. Hvad der er en god salme, er igen afhængigt af hvilken aldersgruppe, der skal holdes andagt for. Men generelt er salmer med omkvæd gode at synge med børn der ikke kan læse. Tænk blot på juleaften i kirken når vi synger "Et barn er født i Bethlehem" og vi kommer til omkvædet!

Prædiken

Er ikke kun tekstudlægningen som vi møder den ved højmessens i kirken. Prædiken i vores sammenhæng er mere en måde at fylde huller ud i en vanskelig bibeltekst. F.eks. kender moderne børn ikke til en hyrdes pligter, så når vi taler om Jesus som den gode hyrde, så er det nødvendigt at fortælle børnene, hvad en hyrde er for noget.

Det at "prædike" kan gøres på mange måder. Man kan med egne ord fortælle, hvad historien vil sige, eller læse en historie, eller spille et stykke musik, eller bede en bøn, eller man kan gøre noget sammen. Det er kun fantasien der sætter grænser.

Aktivitet

At synge og bede er måder, hvorpå alle er aktivt med i andagten, men der er mange andre måder, og igen er det kun fantasien der sætter grænsen. Dog skal man altid huske, at aktiviteten ikke skal være for aktivitetens skyld, men fordi den passer ind i andagten.

Sådan noget som at tegne historierne, leg/spille historier fra bibelen, tænde lys, lave/spille spil og lave tegneserier er nemme aktiviteter, som alle kan være med til.

Trosbekendelse

Trosbekendelsen er den bekendelse vi er døbt på, derfor kan det være naturligt at gøre børnene og de unge fortrolig med den.

Det kan dog godt virke lidt massivt at sige trosbekendelsen til alle mødeandagter, men f.eks. på en sommerlejr kan den med fordel bruges hver dag, og på den måde blive noget, som man kan sige med på, når kredsen er til gudstjeneste.

Velsignelse

Er ligeledes en del af gudstjenesten og derfor en fordel at kende til.

Velsignelsen er ønsket og kraft fra Gud til mennesker, som vi får hver gang, vi har været i kirke. M&L nr. 81 "Velsignelsessangen" er en god måde at sige velsignelsen til hinanden på.

Hvor finder man ideerne?

Ideerne til andagter kan man få ved hjælp af indgangsvinklerne. Men det er også altid en god idé at lægge mærke til, hvordan andre laver andagter, og man kan få indsigt fra bøger, på et kursus eller et andet FDF-arrangement.

Prøv at få deltagerne til at beskrive deres bedste og dårligste andagt. Ved hvilken lejlighed var det, hvor gamle var de, hvilken type andagt var det? Og hvis de kan huske det, hvad indeholdt den?

Som tidligere omtalt kan det ikke anbefales kritikløst kun at bruge de mange andagtssamlinger der findes. De skal bruges til at plukke i og til få ideer fra, og mix det så sammen med egne erfaringer, fantasi og ideer.

Her følger en liste med nogle forskellige ideer og en litteraturliste. Brug tid på at dele hinandens erfaringer og endnu ikke afprøvede ideer. Tit kan man videreudvikle en tanke, som en anden har fået.

6-dagesløb

I grupper skal deltagerne cykle rundt om kredshuset, så mange gange som muligt. Kun én fra hver gruppe skal cykle ad gangen. De andre i gruppen skal løse forskellige opgaver, både teoretiske og praktiske. Det gælder om at have løst flest mulige opgaver og kørt flest gange rundt.

Salmevideo

Vælg en god salme, f.eks. fra M&L og lav en salmevideo. Det kan anbefales at tænke optagelserne godt igennem, inden man begynder at filme, og hvis man kan lave klip i kameraet, er det også hurtigst.

Kirkegårdsandagt

Husk at spørge om lov til at være på kirkegården, især hvis man vil have den ekstra oplevelse det bliver at holde andagten om aftenen.

Vendespil

Kan bruges til at huske en historie bedre. F.eks. De ti Bud, hvor hver deltager tegner to ens tegninger, der viser et af budene. En anden deltager tegner et andet bud osv. Bagefter kan man spille, og man får et sæt, hvis man vender to ens tegninger og kan huske hvordan budet lyder.

Bibelløb

Orienteringsløb hvor svarene på opgaverne findes i bibelen. Det kan gøres nemmere og sværere ved kun at bruge ét skrift fra bibelen.

Skabelsen på 100 måder

Prøv at arbejde med skabelsen som tema og lav andagter, der alle handler om skabelsen men på forskellige måder. Denne måde at bruge et tema over flere andagter er velegnet til weekend- og ugelejre.

Lysandagt

En andagt om Gud som lyset i mørket og menneskers håb. Hold andagten med masser af levende lys, og lad deltagerne tænde lys for mennesker i verden som symbol på Guds kærlighed. Lysene skal være fyrfadslys, som kan stå selv uden stage. En opsats af brosten er godt at sætte de tændte lys på. Små skåle med vand kan også bruges til at sætte de tændte fyrfadslys i. Vandet får lyset til at stråle meget smukt.

Kirkegårdsskattejagt

Lav et løb hvor man kommer rundt på kirkegården og indsamler oplysninger, så man kan finde "skatten". Husk som ved kirkegårdsandagten at få lov til at være der. Det er ikke nogen god idé at grave ting ned, som skal findes.

Litteraturliste

Et bredt udsnit af andagtsmateriale, men langt fra alt. Gå på biblioteket og find mere.

- Arnold og alle de andre *Lars Tjalve* FDF
 Arnold og hans venner *Lars Tjalve* FDF
 Astrid Lindgren og kristendommen *Werner Fischer-Nielsen* Unitas
 Bibelen *Det Danske Bibelselskab*
 Bibel Atlas *Tim Dowley* Korskær
 Bibel Guide *Tim Dowley* Korskær
 Bibelhistorier til hverdagsbrug *Ingrid Schrøder-Hansen* Aros
 Bibelens personer *Robert Backhouse* Korskær
 Bibel Tidslinje *Davis Payne* Korskær
 Byen *Iben Goffmann og Flemming Jensen* Materialecentralen
 Bønner for børn og voksne FDF
 Den Hemmelige vej *Kirsten Skriver Frandsen* Materialecentralen
 Den lille prins *Saint-Exupéry* Jespersen og Pios
 Den store BibelSkattejagt *Sandy Silverthorne* Lohse
 De ti bud *Anne Bredsdorff og Finn Vejlgård* Materialecentralen
 Det med Gud og os... *Lars Tjalve* FDF
 Fadervor *Jan Asmussen og Poul Henning Bartholin* Materialecentralen
 Fred er at skabe *KFUM og K* Unitas
 Gennem vand *Kirsten Skriver Frandsen* Materialecentralen
 Godt begyndt *KFUM og K* Unitas
 Himlen er ikke et sted i det fjerne *KFUM og K* Unitas
 Hvor står det? FDF
 I virkeligheden *Ulla Sandbæk og Elisabeth Uldall* P. Haase & Søns Forlag
 Livet er langt, lykken er kort *Knud Munksgaard* NNF
 Livets træ springer ud *KFUM og K* Unitas
 Livshistorier *Søren Lodberg Hvas og Erik Ågård* Materialecentralen
 Livsmønstre *Søren Lodberg Hvas og Erik Ågård* Materialecentralen
 Manden og konen, der bad Gud til middag og andre fortællinger FDF
 Masker i vor Herres strikketøj FDF
 Mødet – med Jesus Unitas
 Noget om... FDF
 Nu skal du bare høre *Lademann* Læremidler
 Slå det op *KFUM* Spejderforlaget
 Så vælg da livet
 Tempel Guide *Robert Backhouse* Korskær
 Tro, håb og kærlighed *KFUM og K* Unitas
 Årets rytme *Helle Krogh Madsen* Materialecentralen

Øvelser

I. Tidsdisponering

Denne øvelse går ud på, at hver kursusdeltager skal lave sit eget forslag til en andagt.

Der udleveres konkrete bibeltekster, og deltagerne laver et forslag med tidsangivelse.

Opgave

Du skal lave en mødeandagt til næste møde (klassemøde eller ledermøde.)

Du kan vælge mellem disse tre temaer.

- oplevelse, ferie eller film
- aktuel begivenhed
- musikstykke

Der skal laves en tidsdisponering. Andagten skal vare max. 15 min.

Forslaget skal være skrevet således, at det kan kopieres til de øvrige kursusdeltagere.

2. Gruppe-øvelse:

I fire grupper (afhængig af deltagerantallet) forberedes en andagt, som skal afholdes (ikke bare forelægges) for de andre deltagere.

Det kan være en fordel at sætte grupperne sammen, efter hvilken klasse de har i kreds.

Grupper bør hver bestå af 3-5 deltagere.

Andagterne skal laves ud fra nogle planlagte kriterier. Herunder er fire forslag :

Gruppe 1

Skal lave en mødeandagt for tumlinge, hvor indgangsvinklen skal være bibeltekssten om det bortløbne får fra Luk. 15,1-7.

Gruppe 2

Skal lave en aktivitetsandagt for pilte, hvor indgangsvinklen skal være et terningeløb.

Gruppe 3

Skal lave en oplevelsesandagt for seniorvæbnere, hvor indgangsvinklen skal være M. C. Eschers tegning "Luft und Wasser".

Gruppe 4

Skal lave en mødeandagt for væbnere, hvor indgangsvinklen skal være døbefonten.

Hvordan kan det gøres?

Hvad forstår børn i forskellige aldre?

Gud er ikke den samme for små børn, som for store børn, som for unge eller voksne. Faktisk er Gud ikke den samme for to mennesker, alligevel er det den samme Gud, og vi kan godt genkende Gud hos hinanden.

Overordnet kan det siges, at kristendommen har en lang historie bag sig. For at føle sig som en del af denne historie, er det vigtigt at mestre færdigheder som Fadervor og Trosbekendelsen, og i det hele taget have oplevet gudstjenestens elementer såsom dåb og nadver.

Puslinge/tumlinge

Små børn ved ikke at voksne ikke kan klare alt (min far kan lime alt). Ligesådan er det med deres Gudsbegreb. Gud har skabt alt, Gud kan klare alt og gøre alting godt, og han er for børn en slags supermand.

Men selv om små børn ikke sætter spørgsmålstejn ved Guds almagt, har de mange spørgsmål; "Hvad skete der egentlig med fiskene, da Gud oversvømmede hele verden?", "Kunne de ikke være i vandet, fordi det stormede så meget, at de blev slået ihjel mod klipperne?", "Havde Noa et stort akvarium med i arken, eller var de bare i vandet og havde det smaddersjovt, fordi der nu var så meget af det?"

Små børns fantasi er fantastisk, og hvis de bare bliver styret en lille smule, kan de få meget mere ud af Bibelen, end man lige tror.

Det, at lade dem fortælle er altid en god idé. Det kræver selvfølgelig, at man selv kender historien godt, så man kan få dem på sporet og få den rigtige historie frem, hvis barnet skulle blande noget sammen. De små børn er vilde efter at vise, at de kan noget, og bibelhistorierne er noget de kan. De skal kun have hørt dem en enkelt gang (i øvrigt, det gode ved bibelhistorier er at de er ligesom eventyr nemme at huske) så kan de selv fortælle. Derfor lad børnene fortælle, for de elsker det.

Puslinge/tumlinge-forkyndelse skal bygge på:

- Bibelhistorier
- Børnenes fantasi (og din egen)
- Børnenes lyst til at fortælle
- Børnenes glæde ved at lege forskellige ting fra Bibelen (skabelsen, Noas ark, ørkenvandring)
- At børnene ser Gud som den, der kan alt og passer på os, for de har endnu ikke den voksnes tvivl.

Pilte/væbner

De større børn er i den fase, hvor de begynder at kunne se perspektiver i livet, men de kan sjældent hverken erkende eller forstå det.

De spørger voksne, der står fast ved at de tror på Jesus Kristus.

De spørger voksne som de kender, som de er sammen med om mange ting. Voksne der tør sige "ja, jeg tror på Gud".

De stiller mange spørgsmål og forventer at få et svar, og det kan give anledning til den allerbedste forkyndelse, hvis man tør tage udfordringen op og snakke om dét, der optager børnene her og nu. Hvis ikke lederen selv kan svare, må børnene gerne vide, at sammen kan man søge svaret hos f.eks. præsten.

Man vil til de større børn med fordel kunne bruge tid på at snakke om historierne fra Jesu liv, hvad der sker når vi dør, hvem Jesus var, eller man kan låne kirken og "lege" dåb, nadver, vielse, begravelse.

Pilte/væbner-forkyndelse skal bygge på:

- Historierne om Jesus
- Lege de ting der sker i kirken
- Børnenes nysgerrighed
- Samtalen

Seniorvæbner/senior

De unge er både søgende og skeptiske, de er i færd med at ville kunne forstå alt, og når det handler om Gud, er der pludselig noget de skal acceptere, at de ikke kan forstå. Men det er også en alder, hvor de i perioder ønsker at overgive ansvaret for deres liv til Gud.

De unges verden er sort og hvid. Enten er mennesker/ting gode eller onde. Mange unge er f.eks. tilhængere af dødsstraf, samtidig med at de kan sørge over en død undulat. Men de kan gøres begribelige, at Guds kærlighed omfatter alle mennesker i verden, og at det enkle menneske både rummer godt og ondt, fordi Gud har givet mennesker den fri vilje til selv at vælge. Netop på det grundlag har mennesker et ansvar for deres eget og andres liv.

Det søgende i de unge gør dem også til lette ofre for nyreligiøsitet, som tit ser mere spændene og tiltrækkende ud, end kristendommen. I denne forbindelse er det vigtigt at tale om, hvad kristendommen er, og hvad den betyder for et menneskeliv.

Seniorvæbner/senior-forkyndelse skal bygge på:

- Bibelen
- De unges søgen
- At lære, hvad kristendommen er
- At lære de unge, hvad det vil sige at være kristen
- Samtale

Blåt KERNEkursus

4. modul

Gudstjenesten

Råd og vejledning

Lektionsplan

Mål:

Det er målet med dette modul om Gudstjenesten, at kursusedtagerne:

- får kendskab til Den danske højmesse
- får kendskab til de kirkelige ritualer
- samt bliver fortrolige med selv at arbejde med salmer og bønner

Eksempel på modulplan

Min Total	Hovedpunkt	Indhold	Bemærkninger
5	5 Sang	Start med at synge en sang fra Syng Blåt.	
10	15 Indledning og baggrund	Fortæl deltagerne, hvad målet er for modulet. Fortæl også om, hvordan du har tænkt dig, at I sammen skal nå det mål.	Det er vigtigt, at du opfordrer til spørgsmål undervejs, således, at det ikke bliver "enetale" fra dig.
15	30 Teori	Fortæl om hvad et ritual er. Brug fortællingen om Den Lille Prins som afsæt. Og brug noget af teoristoffet. Beskriv nogle af de dagligdags ritualer vi kender. Herfra kan du glide over til at tale om de ritualer vi kender fra kirken.	· Af daglige FDF-ritualer kan nævnes "oprykning til en ny klasse".
30	60 Teori	Gennemgå højmesse i store træk. Fortæl om salmer og bønner	· Brug øvelserne om salmer og bønner
45	105 Øvelse: Lav en mini-gudstjeneste		Prøv at tale om de forskelle, der er i andagter og gudstjenester for børn og voksne. Minigudstjenesten kan evt. bruges som afslutning på lederskolen.
15	120 Teori	Fortæl om kirkeåret. Du kan starte med at fortælle fra skabelsen om hvordan Gud skabte månen og stjernerne til at fastsætte højtider. og om symbolikken.	· Du skal have en blank kalender med – dog skal fuldmånerne være indtegnet · Kirkeåret findes som bilag · Fortæl om hvordan kirkeåret følger Jesu liv og om hvordan teksterne og de liturgiske farver skifter.
15	135 Øvelse	Udregn helligdagene for det kommende år	
5	140 Afslutning	Syng en salme	

Teori

Gudstjeneste

Den gudstjeneste, der afholdes søndag formiddag kaldes Højmesse og regnes som ugens hovedgudstjeneste. I kirker med flere præster er det mange steder skik og brug, at der også holdes en hverdagsgudstjeneste i ugens løb.

Ordet messe er normalt ikke det ord vi bruger. Begrebet Messe er hentet fra den katolske kirke.

Højmesse har en helt fast liturgi, dvs. at det er den samme køreplan, der bruges i alle ca. 2.000 kirkesogne i Danmark. Den liturgi vi bruger blev fastlagt i 1992, ikke sådan at forstå, at højmesse før 1992 så helt anderledes ud. Højmessens liturgi bliver fornyet med jævne mellemrum, men altid som en korrektion af det bestående. Den højmesseliturgi vi bruger nu har således spor helt tilbage til de første kristne menigheders gudstjenester. Hvis man læser i Apostlenes Gerninger, vil man der kunne læse om de første menigheders opfattelse af, hvad det for dem ville sige at leve i efterfølgelsen af Jesus Kristus. Det er altså deres gudstjenestefejrning, der er kernen i vores højmesse! Gammeldags? – ja og nej, for generationerne har jo gennem tiden sat deres præg på den, men et tidssvarende udtryk for det moderne menneskes gudsforhold er det vel heller ikke! Hvorfor holder vi overhovedet fast ved en gudstjeneste, som mange mennesker ikke føler sig knyttet til, og hvad er det, der får andre mennesker til at gå hen i kirken hver søndag, for at være med til at fejre gudstjenesten?

Svaret på, hvorfor vi holder gudstjeneste i kirken, i stedet for at man som privatperson selv skal sørge for at "gudstjeneste", skal findes helt tilbage i de første skrifter i Bibelen, nemlig i 1. Mos. 2,3, hvor det beskrives, hvordan Gud har skabt verden på seks dage, og hvordan han den syvende dag hvilede efter endt arbejde, og at vi også skal holde den dag hellig.

Jøderne helligholder med stor nidkærhed lørdagen som arbejdsfri dag, men med Jesus har helligdagen holdt flyttedag, så for de kristne er det søndagen, den dag Jesus stod op af graven, der er en Helligdag.

I vores tid er det så som så med at regne søndagen for helligdag. For ikke ret mange år siden var biografer og andre forlystelser lukket indtil "kirketiden" var over. Sådan er det ikke mere, men for størstedelen af danskerne er søndag stadig en stille dag hvor man holder fri! Søndagen skiller sig ud fra de andre dage og er med til at sætte ugens øvrige dage i perspektiv.

Hvad skal man forstå ved at "helligholde" noget? Når 3. bud lyder: Husk hviledagen og hold den hellig, så betyder det, at på den dag, som ikke skulle fyldes med dagligdags pligter og rutiner, kunne man i stedet sætte troen i centrum.

Sabbatsdagen eller søndagen er en forordning for menneskene, ikke for Gud. Lidt bastant kan man sige, at Gud ikke har brug for en "arbejdsfri dag" for at kunne tænke på mennesker, men menneskene har brug for en fridag for at kunne koncentrere sig om at tænke på Gud.

Martin Luther mente, at det afgørende ved at være til gudstjeneste om søndagen var at den sender os tilbage til hverdagen, med fornyet kraft, fordi vi har hørt, hvad Gud vil med os.

Hvad er et ritual og hvad skal vi bruge dem til?

I fortællingen om den Lille Prins, (Antoine de Saint-Exupéry: Den lille Prins s. 75) hører vi om, hvordan Den lille prins rejser fra sin asteroide B612 til Jorden for at få venner. Den lille prins møder en ræv, som han gerne vil være venner med. Ræven fortæller Den lille prins, hvordan man bliver venner.

Ræven lærer Den lille prins, at før man kan blive venner, så skal ræven gøres tam. Ræven siger også, at det er Den lille prins, der skal gøre ræven tam.

Ræven fortæller ham, hvordan den gerne vil have Den lille prins til at nærme sig ganske langsomt. Hver dag skal han komme tættere på, og til sidst er Den lille prins så tæt på, at ræven er blevet gjort tam, og når den er gjort tam, så kan de lege sammen og være venner.

”Men”, siger ræven, ”Du skal komme på et bestemt tidspunkt hver dag, fordi så kan jeg forberede mig på at du kommer. Hvis du f.eks. kommer hver dag kl. 4, så kunne jeg allerede begynde at glæde mig kl. 3 og jo nærmere tiden kom på kl. 4, jo mere ville jeg glæde mig, og kl. 4 ville jeg være rastløs og bange for, at du ikke kom alligevel!” For som ræven siger: ”Ritualer må der til.”

Den lille prins ved ikke hvad et ritual er for noget og ræven siger: ”Det er dét, der får en dag til at blive forskellig fra alle andre dage, en time forskellig fra alle andre timer.”

Ritualet gør, at en dag er forskellig fra andre dage, siger ræven. Tænk blot på fødselsdage, hvor særlige de er i forhold til alle andre dage på året. Selvom dagen fysisk er som de andre dage, så er den noget helt særligt – det særlige er det rituelle, gentagelsen af måden at få morgenmad-på-sengen på, måden morgenbordet er dækket på, sangene, hurra-råbene, osv. osv. – alt sammen på samme måde som sidste år og de forrige år. The same procedure as last year, James!

Ritualerne er med til at gøre det muligt for os at navigere i kaos. Ritualer er med til at fortælle os, hvor langt vi er kommet, at vi befinder os et bestemt sted i livet, hvor vi ikke nødvendigvis ved, hvad der skal ske som det næste, men hvor vi har en begrundet formodning om, i hvilken retning drejningen tager.

De kirkelige ritualer har den samme funktion. Kirken kommer med tilbud om ritualer i alle de situationer, hvor mennesket har brug for at få forklaret, hvor i livet de er. Når vi har brug for at få sat en milesten i livet, så har kirken et ritual til anledningen. Dåb, konfirmation, bryllup og begravelse er de fire ritualer, der er med til at ramme et kristent menneskes liv inde.

De kirkelige ritualer

Dåben er indledning til livet som kristen. Her døbes man i Faderens, Sønnens og Helligåndens navn til at tilhøre Gud i al evighed. Det er afgørende, og den aftale mellem Gud og dåbsbarnet er ubrydelig. Dåben kan aldrig gøres ugyldig. Vi døbes til at være en del af Kristi legeme – til at være en del af Kristi menighed. Dåben foregår i kirken, mens menigheden er til stede, under højmessens.

I indledningen til selve dåbshandlingen læser præsten: ”Lovet være Gud, vor Herre Jesu Kristi Fader, som i sin store barmhjertighed har genfødt os til et levende håb ved Jesu Kristi opstandelse fra de døde.” Det er det første der siges til et menneske, der skal døbes, lige før der øses tre håndfulde vand over dåbs-kandidatens hoved. Vi døbes altså til et liv i tro på, at livet ikke slutter med døden, men at Jesus Kristus har sprængt dødens magt også for os.

Den selvsamme lovprisning læses også ved en kristen begravelse lige inden der skovles tre gange jord på kisten. Denne lovprisning rammer så at sige det kristne menneskes liv ind.

Det er en udbredt, men misforstået opfattelse, at man får sit navn ved dåben. Det gør man ikke! Barnets navn er en sag mellem kirkekontoret, Folkeregistret og familien. Præstens tilspørgelse er da også: ”Hvad er barnets navn?” og ikke ”Hvad skal barnet hedde?”

Ved dåben optages man som medlem af Den danske Folkekirke. Dette medlemskab gælder livet ud, hvis man ikke selv vælger at melde sig ud. I modsætning til selve dåben, så er folkekirkemedlemskabet en menneskeskabt ordning, der er opfundet af rent praktiske hensyn. Forholdet til Gud ændres ikke, hvad enten man er medlem eller ej.

Konfirmation betyder bekræftelse, og det man skal bekræfte, er dåben. Langt de fleste af os er barnedøbt, det vil derfor sige, at vi havde et dåbsvidne, der svarede for os. Nogle gange kaldes disse dåbsvidner for "Gudfar/Gudmor" – den tekniske betegnelse er fadder.

Som tidligere nævnt står dåben altid ved magt. Gud holder fast ved sin del af aftalen, også selvom man ikke vil konfirmeres.

Tidligere fulgte der visse borgerlige rettigheder med konfirmationen. F.eks. kunne man kun blive soldat, hvis man var konfirmeret, og man kunne ikke komme ud "at tjene", førend man var konfirmeret. På den mere kirkelige scene var det sådan, at man ikke deltog i nadveren førend man var konfirmeret. Faktisk ventede man helt til søndagen efter, hvor man så mødte frem sammen med alle de andre konfirmander og gik til alters sammen.

Den kirkelige liturgi ved konfirmationen er meget forskellig i forskellige menigheder. Nogle steder bedes den unge selv svare "ja" til at ville konfirmeres i troen på den treenige Gud. Andre steder er traditionen at konfirmanderne siger trosbekendelsen i kor og derved bekræfter troen.

Konfirmationen indgår som en del af en almindelig højmesse.

Nu har konfirmationen ingen borgerlig betydning, men i mange familier er det stadig stærkt traditionsbundet at de unge konfirmeres.

Når der stadig er tradition for at konfirmationstøjet er hvidt, skyldes det, at i de første mange år af den kristne menigheds tid, foregik konfirmationen ganske kort tid efter selve dåben, og ved dåben bar man hvide klæder. I kirken er hvid den farve, der symboliserer renhed og uskyld.

Selvom konfirmationen som menighedens praksis savner bibelsk grundlag, er konfirmationen for den enkelte unge den milepæl, der indleder overgangen mellem at være barn og at være ung. Ikke sådan at man ved konfirmationen træder ind i de voksnes rækker, men forstået sådan, at her slutter barndomstiden, og her er begyndelsen til ungdomstiden.

Vielse er når to mennesker ønsker at vise "Gud og hver mand" at de har valgt at leve resten af deres liv sammen.

Vielsen i kirken har også en borgerlig retsvirkning, idet en lang række civilretlige forhold træder i kraft når man bliver gift.

Hvor Bibelen ikke ytrer sig om konfirmation, så kan man finde flere steder hvor Bibelen taler om at man skal finde sammen i par. De bibelcitater der bruges ved vielse i kirken, stammer dels fra Jesus, der minder os om at Gud skabte manden og kvinden for at de skulle forlade deres egen familie, finde sammen, og blive ét kød, som det udtrykkes, dels fra Paulus der fortæller om hvordan man skal leve med hinanden, både når det er nemt, og når det er vanskeligt at være sammen.

Vielser finder sted som en gudstjeneste uden for den almindelige gudstjeneste. Vielser er blevet til en privat familiebegivenhed-dog er det som ved alle andre kirkelige handlinger, at alle har ret til at være med.

Når man vælger at gifte sig indleder man endnu en epoke af sit liv, nemlig den del, hvor man vælger at stifte familie, og til det projekt behøver man Guds velsignelse, og det får man i kirken!

Brylluppet er det kirkelige ritual, der har flest folkelige traditioner bundet til sig. Polterabend, bruden og gommen, der ikke må sove samme den sidste nat inden vielsen, bruden der skal bære noget nyt, noget gammelt, noget lånt og noget blåt, at man skal kaste ris på brudeparret, osv. osv.

Desværre er der mange der kommer til at blande det hele sammen, således at det er de folkelige påhit, der kommer til at være i fokus, i stedet for selve det kirkelige ritual.

Begravelsen er afslutningen på det kristne menneskes liv.

Begravelsen eller bisættelsen forgår med udgangspunkt i kirken eller kapellet. Ved en bisættelse foregår jordpåkastelsen i kirken, oftest fordi den afdøde skal på krematoriet og brændes og sættes i jorden i en urne. Ved en begravelse foregår jordpåkastelsen ude ved graven, når kisten er sænket ned i hullet. Begravelsen foregår som en Gudstjeneste uden for højmessen og dermed oftest uden deltagelse af kirkens menighed.

En begravelse er selvfølgelig præget af sorg og savn, og derfor er det godt at have et ritual at holde sig til.

Begravelsesritualet handler om, at vi beder Gud om at oprejse den afdøde til evigt liv hos ham.

Midt i den magtesløshed man står i, når man har mistet én, man holdt af, så kommer begravelsen også som en forløsende hjælp til de efterladte. Ritualet, salmerne og ordene er med til at sætte rammen, så de efterladte kan sige ordentligt "farvel" til den afdøde. Her hvor mennesker selv har svært ved at sige noget, får man hjælp fra salmerne, teksterne og bønnerne.

Som nævnt under dåben er der til begravelsen knyttet et synligt tegn, nemlig tre små skovlfulde jord, mens præsten siger; af jord er du kommet, til jord skal du blive og af jorden skal du igen opstå.

Kirkens ritualer er således med til at føre os igennem de overgangssituationer man kommer ud for.

Helt ligesom med ræven, der skulle gøres tam, er det en styrke og en sikkerhed, at der er en genkendelighed at holde sig til.

FDF og ritualer

Ritualer er mere end at sige helt bestemte ting på samme måde flere gange, og ritualer er noget vi dagligt har med at gøre.

I FDF bruger vi ritualer, når vi holder klassemøder. Vi har som mål for “det gode møde”, det vi kalder “klassemødets treklang”, hvor det ene ben netop er rammer/ritualer (de to andre ben er h.h.v. aktiviteter og forkyndelse).

Som i den store helhed – hele livet, så har vi også i den lille sammenhæng brug for ritualer for at kunne finde ud af, hvortil vi er kommet. I forbindelse med klassemøderne er det en styrke, at tingene sker på den samme måde hver gang. Jo yngre børnene er, jo mere holder de af at kunne genkende “slagplanen” for mødet.

Hvis f.eks. forkyndelsen nogle gange ligger i begyndelsen, nogle gange til sidst og nogle gange slet ikke er der, når børnene ikke at blive trygge ved formen, og de kan have vanskeligt ved at koncentrere sig om det egentlige.

Højmesses

Klokkeringning:

Inden gudstjenesten begynder ringes med klokkerne. Der ringes tre gange og sidste gang afsluttes ringningen med 3 x enkeltslag. Disse slag kaldes Bedeslag og symboliserer treenigheden, Fader, Søn og Helligånd.

Præludium:

Organistens forspil. Musikken vil være en musikalsk tematisering af dagens placering i kirkeåret.

Indgangsbon:

Kordegneren beder en bøn på hele menighedens vegne. I bønnen henvender kordegneren sig til Gud og beder Gud om at hjælpe os med at modtage det, der bliver sagt til os i gudstjenesten. Præsten knæler med ryggen mod menigheden.

I. salme:

Lige som præludiet vil salmen afspejle dagens placering i kirkeåret. Juledag vil det f.eks. være naturligt at indlede med at synges: “Velkommen igen Guds engle små”.

Hilsen:

Præsten siger: Herren være med jer, og menigheden svarer; Og med din ånd. Denne hilsen er en udvidelse af indgangsønnens ønske om, at Guds ord må blive hørt og forstået.

Præsten står vendt mod menigheden.

Kollektbøn:

Kollekten er en fast bøn som præsten læser op fra Alterbogen, som er den bog, hvor alle årets faste læsninger står i.

Præsten står med ryggen mod menigheden.

I. læsning:

Den første læsning fra Bibelen er hentet fra Det gamle Testamente. Det kan være en salme, der slår en stemning an, f.eks. frygt, anger, klage eller glæde, men det kan også være en profeti, der forudsiger noget om Guds opfattelse af helhed.

Præsten står med front mod menigheden, som står op.

2. salme:

Salmen kan handle om dagens tekst og tema

2. læsning:

Denne læsning er fra Det nye Testamente, men er altid hentet uden for de fire evangelier. Den kan være hentet fra et af brevene, fra Apostlenes Gerninger eller fra Johannes Åbenbaring.

Læsningen handler om de første menigheders trængsler og bryderier. Derved peges der direkte på, at vi i grunden har stort set de samme vilkår i dag, nemlig, at vi også kan have svært ved at finde ud af, hvad det betyder, at Jesus døde for vore synderes skyld, og at han stod op af graven tre dage efter.

Præsten står vendt mod menigheden, som står op.

Forsagelsen og Trosbekendelse:

Siges helt naturligt i forbindelse med læsningen fra Det nye Testamente.

Indledningsvis forsager vi Djævelen og alle hans gerninger. Forsage betyder her, at vi vender os bort fra alt, hvad der har ophav i Djævelen, Satan, Fanden, eller hvad vi nu har af navne på ham. Efter den bekender vi, at vi tror på den treenige Gud; Gud Fader, Gud Søn og Gud Helligånd.

Under forsagelsen er præsten vendt mod menigheden, under trosbekendelse er præsten vendt med ryggen mod menigheden, som står op.

3. salme:

Vil typisk være rettet mod den evangelietekst, der læses umiddelbart efter salmen.

Præsten står med ryggen mod menigheden.

Evangelielæsningen:

Dagens evangelietekst læses. Det sker som regel fra prædikestolen. Hver søn- og helligdag i hele kirkeåret har sin helt egen evangelielæsning. For at menigheden ikke skal falde af pinden af kedsomhed, er der to rækker af tekster af skifte imellem, således læses der fra 1. tekstrække i de ulige årstal og fra 2. tekstrække i de lige årstal. Evangelielæsningen kaldes også prædiketeksten fordi det er det tekstforlæg præsten har til at skrive sin *prædiken* efter.

Efter prædiken siger præsten *den apostolske velsignelse* (man plejer at sige at præsten lyser velsignelsen): Lad os ønske for og med hinanden:

Vor Herres Jesu Kristi nåde, Gud vor fars kærlighed og Helligåndens samfund må være (og blive) med hinanden, Amen!

4. Salme:

Denne salme vælges, så den knytter til ved den evangelietekst, der lige er prædikeret over.

Præsten står med ryggen mod menigheden

Nadver:

Når vi fejrer nadveren sammen, får vi Jesu legeme og Jesu blod i skikkelse af brød og vin. Nadveren regnes af mange som gudstjenestens højdepunkt, sikkert på grund af, at tegnhandlingen er så stærk. Nadveren er også det tidspunkt, hvor menigheden er aktivt deltagende. Når vi modtager nadveren mindes vi den sidste gang Jesus spiste sammen med sine disciple, og vi mindes, at Jesus med sin død sonede alle vore syndere, og vi bliver mindet om, at livet ikke slutter med døden, men at vi også har del i Jesu opstandelse fra døden.

Nadveren sluttet af med en bøn, hvor præsten takker for de gaver vi har fået.

Præsten står med ryggen mod menigheden.

Velsignelsen:

Præsten vender sig mod menigheden og lyser den Aronitiske velsignelse (March og lejr 81) over menigheden, som står op.

Velsignelsen gør det den siger, nemlig at velsigne. Gud vender sit ansigt mod os.

Vi behøver ikke at løbe væk og gemme os for ham, for i nadveren har vi lige hørt, at alle vore syndere – alt det, der skiller os fra Gud – er tilgivet os.

Velsignelsen er ikke kun rettet til det enkelte menneske, den er også i høj grad rettet udad, idet den sender os ud i verden for at være med til at arbejde for Guds sag. Som nævnt i indledningen til dette afsnit, så er velsignelsen også en bortsendelse eller en udsendelse til at begynde at arbejde i verden for min næste.

5. salme:

Kaldes også udgangssalmen. Den er ofte kort og er ofte en takkesalme eller en årstidssalme. Præsten står med ryggen mod menigheden

Udgangsbøn:

I udgangsbønnen takker kordegnen på menighedens vegne for det vi har oplevet i forbindelse med gudstjenesten. Præsten knæler med ryggen til menigheden.

Postludium:

Organistens efterspil.

I forbindelse med de enkelte led i højmessen er det beskrevet hvordan præsten er placeret i forhold til menigheden. Den regel, efter hvilken præsten drejer rundt, er at når præsten taler på Guds vegne til menigheden, så er præsten drejet, så præsten ser på menigheden, f.eks. ved indstiftelse af nadveren. Direkte tale fra Jesus til os. Når præsten er vendt med ryggen til menigheden og med front med alteret, er det fordi præsten stiller sig "på linje" med menigheden om at lade sig tiltale af Gud.

I den danske højmesse har vi den tradition, at vi står op under læsninger fra Bibelen, og under velsignelserne, mens vi sidder ned under salmesang og kollektbønner.

Hvad er en salme?

Salmer er en fast del af den danske gudstjenestetradition. Det er måske endda det mest danske i gudstjenesten. Når vi holder gudstjenester kan vi klare os uden kor og uden orgel, men vi kan ikke klare os uden selv at synge salmer. En salme er en sunget bøn til Gud. Ordet Psalmós, er græsk og betyder: Sang til strengespil. Salmer er en form, hvorunder vi kan henvende os til Gud, med det vi nu har på hjertet.

Når man synger sammen er det et af de allerstærkeste udtryk for fællesskab og samhørighed.

Vi kender det fra f.eks. landslejrene, hvor vi taler om "suset" af, at vi er mange, der synger den samme sang (og beder den samme bøn!).

I kirken synges som oftest efter Den Danske Salmebog!

Hvis man ser omme bag i salmebogen vil man finde en fortegnelse over samtlige salmeforfattere. Der er naturligvis en del udenlandske forfattere imellem, men langt de fleste salmer er skrevet af danske forfattere. De væsentligste salmedigtere i Den Danske Salmebog er:

Thomas Kingo (1634-1703)

Hans Adolf Brorson (1694-1764)

Nikolai Frederik Severin Grundtvig (1783-1872)

Igennem de sidste 20-25 år er der skrevet mange glimrende salmer, og i Danmark er der mange betydelige salmedigtere, hvis produktion vinder indpas i mange sogne, men der er også nogle, som er stærke modstandere mod det nye.

De nye salmer er rytmisk anderledes, og ordvalget ligger typisk tættere op ad dagligt sprogbrug – det falder nogen for brystet, at man kan tale om Gud på den måde!

Hvad er en andagt?

Andagter er en form for minigudstjeneste, som vi bruger i FDF, når vi er sammen ved møder, på lejre m.v.

Se modul "Børn og forkyndelse"

Hvad er bøn?

En bøn er menneskets svar på Guds tiltale, forstået på den måde, at bønnen er vores fortrolige "samtale" med Gud.

Bønner kan i princippet omhandle hvad som helst! I princippet, ja! Men reelt skal man skelne mellem at ønske og at bede. F.eks. er "Kære Gud, gi' mig en cykel til jul", ikke en bøn men et ønske, blot forsynet med forkert adressat (som måske skulle have været Julemanden!!!)

Bønnen har ingen bestemt form og ingen særlig sprogbrug. Og netop det er bønnens styrke. Man kan tale med Gud, når man vil det, og man kan bevare det fortrolige og tætte forhold, fordi det er som at tale med sin far. Jesus har selv vist os hvordan man kan gribe sagen an, ved at lære os bønnen Fadervor. De steder vi kender fra Det nye Testamente, hvor vi får kendskab til Jesu egen bønsspraksis er der tale om frie bønner. F.eks. Mattæusevangeliet 26,39 ff., hvor Jesus, skærtorsdag aften, beder Gud om at blive fri for at skulle gennemgå den lidelse som Gud har bestemt for ham, men hvor han slutter af med at sige:

“Dog ske ikke min vilje, men din”.

Dette sted rummer bønnens kerne, nemlig, at man fortæller Gud om, hvordan man gerne ser en given sag løst, men hvor man samtidig selv er på det rene med, at det er Gud, der alene kan se den store sammenhæng og dermed også er den, der har magten til at sætte sin vilje igennem og som skal have æren for det.

Øvelser

1. Salmer

Lad deltagerne prøve at nærlæse en salme. De kan vælge én selv, eller instruktøren kan på forhånd have valgt nogle brugbare. Brug både “March og lejr”, “Syng Blåt” og “Salmebogen”. Det er ikke meningen at salmerne skal dramatiseres, men at indholdet skal forklares.

2. Bønner:

At bede kan være en meget personlig ting, som ikke alle har lyst til at tale om i en forsamling af fremmede. Få derfor deltagerne til, som enkeltmandsopgave, at formulere en bøn. Det er vigtigt, at deltagerne på forhånd ved, at de ikke nødvendigvis skal læse deres bøn højt, hvis de ikke vil. Hav evt. selv nogle “færdiglavede” bønner med som eksempel. Tal med deltagerne om, at bøn dels er at sige tak til Gud og at bede Gud om...

3. Fadervor – de syv bønner:

Opdel holdet i mindre grupper og giv dem som opgave at forklare en af de syv bønner i Fadervor for de øvrige kursusedtagere. Der er tale om korte tekster, så fem minutters forberedelse skulle være nok.

Er der vigtige ting, som ikke er kommet frem, må du som instruktør sørge for dette.

4. Lav en gudstjeneste.

Lad holdet lave en gudstjeneste/andagt selv. Det kan være i en traditionel udgave eller man kan lade kreativiteten og fantasien få helt frit løb.

Brug evt. bilaget om Fader vor til inspiration.

Appendix

Fadervor rummer så at sige alt det vi har brug for at tale med Gud om, og er på den måde tilstrækkelig, men mange mennesker har brug for, og stor glæde af, selv at formulere bønner. I forbindelse med andagter mv. bruger mange at formulere frie bønner. Man kan også bruge bønner, man på forhånd har skrevet ned. Det er en træningssag om man vil stå og læse en bøn op fra et stykke papir eller man vil formulere dem helt frit. Som tidligere nævnt er der ikke reserveret noget særligt i sproget som kun anvendes til bøn. Det daglige sprog er fuldt ud gyldigt. Der er altså ingen grund til at indlede med: "Ohhh, du Almægtige, hellige og evige Gud i de højeste himmelske boliger..." Det er godt nok at sige: Vor Far.

Fadervor

Én ting er hvad Jesus selv praktiserede, noget ganske andet er, hvad han lærte os at gøre.

I Mattæusevangeliet kap. 6, giver han faktisk en lektion i bøn, og i hvordan vi skal bede. Det er hvasse ord, men han siger rent ud, at vi ikke skal stå og rable lange bønner af os, fordi det ikke er nogen konkurrence i at kunne bruge flest ord.

Det man skal gøre, er at gå ind i sit kammer og lukke døren og så bede til sin far som er i det skjulte. Vores far som er i det skjulte, som Jesus omtaler det, vil så høre vores bøn og han vil forstå den – uanset formuleringen. For det er sådan, at Gud kender vores behov længe inden de er blevet så klare for os selv, at vi kan formulere os om dem i en bøn. Når Jesus siger, at vi skal gå ind i kammeret, så betyder det, at vi skal koncentrere os om at lukke alt andet ude fra vores opmærksomhed – og ikke så meget, at vi skal gå af sides.

Herefter er det så, at han siger;

Derfor skal I bede således:

Vor Fader, du som er i himlene!

Helliget blive dit navn,

komme dit rige,

ske din vilje

som i himlen således også på jorden;

giv os i dag vort daglige brød,

og forlad os vor skyld, som også vi forlader vore skyldnere,

og led os ikke ind i fristelse,

men fri os fra det onde.

For dit er Riget og magten og æren i evighed!

Amen.

Hvis man ser på Fadervor kan den inddeles i syv bønner, og hvis man nærlæser den, vil man opdage, at de syv bønner falder i to dele. Den første del består af tre bønner, hvor de gennemgående stedord er "du", "dit" og "din" og anden del består af de fire sidste bønner, hvor det gennemgående stedord er "vi", "os" og "vores". Fadervor er altså en bøn, der har en 1. del, der handler om Gud og en 2. del, der handler om menneskene.

1. del handler om den horisont der er for det Guds rige vi venter skal bryde igennem. Her forestiller vi os at Gud kan bruge al sin magt og sin visdom til at regere med. I de tre første bønner lovpriser vi Gud som almægtig.

2. del viser de vilkår menneskene nu lever under. I de fire sidste bønner beder vi om, at Gud vil hjælpe os med at navigere i det kaos, der råder i vores virkelighed. Vi beder om at komme gennem skyldforhold, fristelse og ondskab og vi beder om at Gud vil give os det vi skal bruge for at leve som mennesker på jorden, indtil den dag kommer, hvor Gudsriget bryder helt igennem.

De syv bønner i Fader vor:

Vor Fader, du som er i himlene!

Det er en påkaldelse af Gud, og kan betragtes som indledningen til bønner.

Vær opmærksom på, at bønner hedder Fader Vor, men at den starter med:

Vor Fa(de)r!

Helliget blive dit navn, komme dit rige,

Vi beder om, at Guds rige vil komme til os. Guds rige er det sted, hvor Gud alene regerer. Jesus fortæller os om, hvad vi kan vente os af Gudsriget, ved f.eks. at sige: I Guds rige er alle lige, der er ikke forskel på folk, der er ingen nød eller sygdom, alle lever i fred med hinanden, og i Gudsriget forkyndes evangeliet også for fattige.

ske din vilje som i himlen således også på jorden;

Her beder vi om, at den mening med hele vores tilværelse, som Gud har, også er den vi styrer efter. Det er givetvis den vanskeligste bøn at efterleve, idet vi dermed beder en anden, nemlig Gud, om at angive retningen i vores handlinger og valg, og at vi selv skal turde at slippe kontrollen. Det skal ikke forstås sådan, at man skal lægge sig på sofaen og så vente på at Gud viser vejen, for derfra kan det ærligt talt være vanskeligt at høre hvad det er han vil have os til. Man skal ud i verden og dér kan man så bede bønner om, at Guds vilje vil ske, for så er man selv til at arbejde med på projektet. Det er en lidt fortærsket frase, men billedligt holder den; Gud har ingen hænder, derfor er det os han sender...

Denne bøn er enestående i og med, at det er den eneste af bønnerne i

Fadervor, der gengiver Jesu ord fra Skærtorsdag i Getsemane Have.

giv os i dag vort daglige brød,

I denne bøn beder vi om, at Gud vil give os det vi har brug for, for at kunne leve et liv som menneske. Det er ikke kun rugbrød og franskbrød vi beder om, men om alle de ting vi har brug for, så som mad, penge, tøj, senge, arbejde, omsorg, kærlighed, venner osv.

Den vinkel man også kan anlægge, er at alle kristne beder Fadervor som deres bøn, og at vi alle derfor har lige del i Guds omsorg, dvs. at vi alle er forpligtet til at dele med hinanden af de ting vi får.

og forlad os vor skyld, som også vi forlader vore skyldnere,

Bønner om at vi skal forlade andre deres skyld og at vi beder Gud om at forlade os vores skyld, er anderledes derved, at der sættes et vilkår for det, Gud gør for os. I de andre bønner handler det kun om, hvad Gud gør for os, i denne bøn handler det om, hvad menneskene skal gøre for hinanden.

og led os ikke ind i fristelse,

Her beder vi om, at Gud vil gøre det lettere for os at vælge rigtigt i alle de situationer vi kommer i, hvor vi kan vælge mellem det gode og det onde, mellem det rigtige eller det forkerte.

men fri os fra det onde.

Selvom vi siger "det onde", så skal det også forstås som "den onde", altså djævelen!

For dit er Riget og magten og æren i evighed!

Er en lovprisning der også forstærker vores tro og håb på at Den onde ikke til sidst får overtaget, men at Gud til sidst har al magt i verden.

Amen

- er hebraisk og betyder; det står fast.

Øvelse

Kirkeåret

Kirkeåret indledes med 1. Søndag i Advent og slutter på den søndag, vi meget passende kalder "sidste søndag i kirkeåret". Kirkeåret følger Jesu liv og gerninger. Det indledes med forventningen om Jesu komme, og slutter efter Trinitatistiden, hvor vi har hørt om hans gerninger, lære og forkyndelse.

Navn	Liturgisk farve	Betydning
1.-4. S. i Advent	Violet	Advent betyder "komme"
Juledag	Hvid	Jesu fødselsdag
2. Juledag, Sankt Stefans dag	Rød	Skt. Stefan var martyr og døde for sin tro
Helligtrekongersdag	Grøn	Helligtrekongers dag er 6. Januar og søndagen efter markerer festen i kirken.
Fastelavnssøndag	Violet	Markerer indledningen til de 40 dages faste op til Påske dag. Vi kender navnet "Karneval" for den fest man holdt inden man skulle faste. Karneval er sammensat af ordene Carne, som betyder kød, og vale, som betyder "farvel", karneval betyder altså farvel til kødet.
<i>Flæskemandag</i>		Mandagen efter fastelavnssøndag. I dag skulle man se af at få spist alt det flæsk man havde tilbage, for i fasten spiste man ikke kød, kun fisk og grøntsager, og man spiste ikke hvidt brød men kun groft brød.
<i>Hvide tirsdag</i>		Det sidste hvide mel skulle bruges, så der er en tradition for at man denne dag fik pandekager. I engelsktalende lande hedder dagen slet og ret "pancake-tuesday".
<i>Aske onsdag</i>		Første fastedag, hvor man gik til præsten, så han kunne "syne" én, og man fik tegnet et kors i panden med aske – deraf navnet.
Palme søndag	Violet	Søndagen inden påske. Jesu indtog i Jerusalem.
Skær torsdag		Torsdagen inden Påsken. Markering af Den sidste Nadver.
Langfredag	Sort	Jesu korsfæstelse. I kirken er der mørkt og ikke lys på alteret, og mange steder bruges orglet ikke denne dag, men menigheden synger a cappella.
Påske dag + 2. Påskedag	Hvid	Jesu opstandelse fra de døde
Store Bededag		
Kristi Himmelfartsdag		Jesu himmelfart.
Pinse Dag + 2. Pinsedag	Rød	Helligåndens komme.
Trinitatisdag	Grøn	Vi fejrer den treenige Gud - Far, Søn og Ånd.
Alle Helgenes dag	Hvid	Vi mindes de døde.

(De med kursiv markerede dage fejres ikke i kirken mere, men skal bruges til øvelsen på næste side)

De liturgiske farver

Hver søndag i kirkeåret har en farve. Farverne er gennemgående i kirkens tekstile udsmykning, så som alterdug, antependium og præstens messehagel, som er den kåbe præsten bruger i løbet af gudstjenesten.

Farvernes symbolske betydning:

Hvid/gylden	Renhed og fest. Ved bryllup og konfirmation bæres hvid messehagel.
Rød	Blod og ild. Rød bruges til Pinse og til Skt. Stefans dag.
Violet	Bod og eftertænkksomhed. I Adventen og i faste-tiden bruges violet. Lys og bånd i adventskransen bør derfor være violette og ikke røde.
Grøn	Vækst. Den grønne farve bruges i Trinitatistiden, der hvor teksterne handler om Jesu liv og gerninger – dem vi skal vokse som mennesker af at høre.
Sort	Sorg. Sort bruges ved begravelser og nogle steder også Lang fredag, men ofte bruges ikke messetøj langfredag.

Øvelse

Øvelsen går ud på selv at udregne de forskellige helligdage i løbet af et kalender-år. Til øvelsen skal man bruge en kalender rensat for de fortrykte helligdage, men der skal være markeringer af månens cyklus.

Indled med at læse/fortælle fra Skabelsesberetningen om, hvordan Gud Herren skabte himmel og jorden, og hvordan han satte månen, solen og stjernerne til at fastsætte højtider og fester ud fra.

Sådan gør man:

I: Fastsættelse af Påskedag som er fix-punkt for kirkeåret. Påskedag falder på:

I. Søndag efter I. Fuldmåne efter forårsjævndøgn (21. marts). Markér denne.

Udregn derefter de øvrige dage i kirkeåret efter følgende angivelser:

Lang fredag: Fredagen før påske dag

Skær torsdag: Torsdagen før påske dag

Palmesøndag: Søndagen før påske dag

Aske onsdag: 40 dage før Påske dag (Husk ikke at tælle søndagene med)

Hvide tirsdag: Dagen før Aske Onsdag

Flæske mandag: Dagen før Hvide tirsdag

Fastelavns søndag: Søndagen før Flæske mandag

Kr. himmelfart: 40 dage fra påskedag

Pinsedag: 50 dage fra påskedag